

Vidljivost prekograničnih EU projekata: primjer Koprivničko-križevačke županije

Subotičanec, Dominika

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:953696>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Diplomski sveučilišni studij

DOMINIKA SUBOTIČANEC

**Vidljivost prekograničnih EU projekata: primjer Koprivničko-
križevačke županije**

**Visibility of cross-border EU projects: example of Koprivnica-
Križevci County**

Diplomski rad

Opatija, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu

Diplomski sveučilišni studij

Menadžment u hotelijerstvu

**Vidljivost prekograničnih EU projekata: primjer Koprivničko-
križevačke županije**

**Visibility of cross-border EU projects: example of Koprivnica-
Križevci County**

Diplomski rad

Kolegij: **Menadžment EU projekata**

Student: **Dominika Subotičanec**

Mentor: doc. dr. sc. **Jelena Đurkin
Badurina**

Matični broj: **ds3605/21**

Opatija, rujan 2023.

IZJAVA STUDENTA - AUTORA O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG DIPLOMSKOG RADA

Dominika Subotičanec
(ime i prezime studenta)

ds3605/21,
(Matični broj studenta)

Izjavljujem da kao student - autor Diplomskog rada dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja **otvorenog** pristupa *diplomskim* radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog Diplomskog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije **CC BY** Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

Opatija, 7.9.2023.

Student - autor:

— Subotičanec D. —

Sažetak

Rad prikazuje opći prikaz teorijskih odrednica EU fondova te objašnjava sve vrste Europskih strukturnih i investicijskih fondova, a pretežno je usmjeren na tumačenje Europskog fonda za regionalni razvoj koji je i temeljni fond za financiranje prekograničnih EU projekata. Rad daje uvid u teritorijalne oblike suradnje Europske unije te je usredotočen na objašnjenje specifično jednog od četiri oblika teritorijalne suradnje i njegove programe, a to je prekogranična suradnja ili INTERREG A. Istraženo je svih pet programa prekogranične suradnje u kojima sudjeluje Republika Hrvatska sa susjednim zemljama (Mađarskom, Slovenijom, Italijom, Srbijom te Bosnom i Hercegovinom i Crnom Gorom u jednom programu) te njihova vidljivost i diseminacija. Rad je koncentriran i na prekogranične projekte koji su provedeni na razini Koprivničko-križevačke županije u suradnji s Republikom Mađarskom. Među stanovnicima Županije provedeno je empirijsko istraživanje putem anketnog upitnika gdje se su istraživali upoznatost i stavovi ispitanika o prekograničnim EU projektima na području Županije. Rezultati ukazuju na to da ishodi prekograničnih projekti nisu dovoljno vidljivi među lokalnim stanovništvom.

Ključne riječi: EU fondovi; vidljivost; prekogranična suradnja; Interreg Mađarska – Hrvatska; Koprivničko-križevačka županija.

Sadržaj

Uvod	1
1. EU fondovi i mogućnosti financiranja regionalnog razvoja kroz prekograničnu suradnju	3
1.1. Europski strukturni i investicijski fondovi	5
1.1.1. Europski fond za regionalni razvoj (EFRR).....	5
1.1.2. Ostali Europski strukturni i investicijski fondovi	7
1.2. Teritorijalna suradnja Europske unije.....	8
1.2.1. Prekogranična suradnja	11
1.2.2. Ostali programi teritorijalne suradnje	17
2. Važnost vidljivosti i diseminacije rezultata prekograničnih EU projekata	19
2.1. Vidljivost i diseminacija rezultata INTERREG-a Italija – Hrvatska	22
2.2. Vidljivost i diseminacija rezultata INTERREG-a Mađarska – Hrvatska.....	23
2.3. Vidljivost i diseminacija rezultata INTERREG-a Slovenija – Hrvatska	25
2.4. Vidljivost i diseminacija rezultata INTERREG-a IPA CBC Srbija – Hrvatska 2021.-2027. i INTERREG IPA CBC Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora.....	27
3. Prekogranični EU projekti Koprivničko-križevačkoj županiji	30
3.1. Općenito o Koprivničko-križevačkoj županiji.....	30
3.2. PORA – regionalna razvojna agencija Koprivničko-križevačke županije	31
3.3. Primjeri prekograničnih EU projekata u KKŽ.....	33
3.3.1. Širenje prekogranične cikloturističke mreže kroz izgradnju kapilarnih biciklističkih staza u Križevcima i Zalakarosu – <i>Cyclo-Net</i>	33
3.3.2. Prekogranične vinske ceste 2 – Od vinskih cesta do zajedničkog mađarsko hrvatskog turističkog brenda – stvaranje prepoznatljivog imidža prekogranične vinske regije	35
3.3.3. Projekt ROBOTICO – <i>ROBOTics in Interregional Cooperation</i>	37

4. Istraživanje o vidljivosti prekograničnih EU projekata u Koprivničko – križevačkoj županiji.	40
1.1. Vremenski, prostorni i sadržajni obuhvat istraživanja	40
1.2. Rezultati istraživanja	41
1.2.1. Socio-demografski profil ispitanika	41
1.2.2. Opći stavovi stanovnika Koprivničko-križevačke županije o EU projektima	45
1.2.3. Prekogranični EU projekti provedeni na području Koprivničko-križevačke županije	58
Zaključak	71
Reference	73
Popis ilustracija	77

Uvod

Europska unija zajednica je 27 zemalja članica među kojima se nalazi i Republika Hrvatska, a za cilj ima uspostaviti ujednačen gospodarski i društveni razvoj svih njenih članica, dok europski fondovi predstavljaju instrument kojim Europska unija nastoji provoditi gore spomenuti cilj. Bitno je napomenuti kako svi građani Unije, odnosno sve zemlje članice, doprinose u popunjavanju ovog fonda u skladu sa svojim mogućnostima, odnosno razinom BDP-a. Europska unija osigurava financijska sredstva koja omogućavaju odvijanje brojnih programa i projekata, a da bi se ta sredstva trošila transparentno potrebno se držati brojnih pravila i regulativa. Stoga je korištenje sredstava Unije pod stalnim je nadzorom i kontrolom. Vidljivost projekata predstavlja ključni faktor za provođenje EU projekata te omogućuje transparentan pristup kod trošenja javnih sredstava. Također, građanima daje uvid u način trošenja tih sredstava za benefite koji će unaprijediti područja u kojima žive.

Europski fondovi zapravo su financijski instrumenti kojima se nastoji provoditi pojedine politike u zemljama članicama Unije. Postoji pet različitih fondova koji se provode na razini Unije, zajedničkog naziva Europski strukturni i investicijski fondovi, a Europski fond za regionalni razvoj predstavlja najrelevantniji izvor financiranja Europske unije. Njegov značaj je u tome što u velikoj mjeri potpomaže u financiranju aktivnosti malih i srednjih poduzeća, a time omogućuje i bolji razvoj regija u kojima se poduzeća nalaze. Navedeni fond ujedno je i ključan izvor financiranja teritorijalne suradnje, odnosno prekograničnih projekata koji su glavni fokus ovog rada. Čak 85% sredstava prekograničnih projekata moguće je pokriti sredstvima iz ERDF-a. Položaj Koprivničko-križevačke županije uz granicu s Republikom Mađarskom, prirodno, zahtjeva prekograničnu suradnju direktno s tom zemljom.

Predmet istraživanja ovog rada jest vidljivost i diseminacija prekograničnih EU projekata koji se provode na području Koprivničko-križevačke županije, odnosno rad istražuje teorijsku osnovu vidljivosti i diseminacije prekograničnih EU projekata i rezultate koji su već postignuti na ovom području istraživanja. Zatim, spomenute elemente nastoji povezati s praktičnim dijelom rada koji teži otkriti koliko su prekogranični EU projekti vidljivi, promovirani te način na koji su njihovi rezultati diseminirani među lokalnim stanovništvom Županije.

Cilj rada jest istražiti vidljivost prekograničnih projekata među lokalnim stanovništvom, na primjeru Koprivničko-križevačke županije.

Metode istraživanja koje su korištene da bi se kreirao ovaj rad jesu induktivna i deduktivna metoda, metoda analize, metoda generalizacije, metoda dokazivanja, metoda deskripcije, metoda kompilacije, metoda komparacije te statistička metoda. Također, prilikom izrade rada korišteni su primarni i sekundarni podaci. Primarni podaci sakupljeni su putem empirijskog istraživanja, metodom anketnog upitnika napravljenog i provedenog od strane autorice rada, dok su kao sekundarni podaci korištene stručne knjige, znanstveni članci, uredbe, službene *web* stranice institucija Europske unije i prekograničnih projekata te ostali internetski izvori.

Što se tiče **strukture rada**, rad se sastoji od obaveznih dijelova koji uključuju uvod, zaključak, bibliografiju i popisa ilustracija te četiri glavna naslova. Prvo poglavlje rada upoznaje s općim pojmovima EU fondova i mogućnostima financiranja razvoja kroz prekograničnu suradnju. Drugi dio rada obrađuje vidljivost i diseminaciju rezultata prekograničnih EU projekata. Treći dio rada većinski se bavi istraživanjem primjera prekograničnih EU projekata na prostoru Koprivničko-križevačke županije. Posljednji dio rada, temelji se na istraživanju koje je provedeno putem anketnog upitnika među stanovnicima Županije, a istražuje općenitu vidljivost EU projekata te vidljivost konkretnih prekograničnih EU projekata kao i stavove ispitanika o istima.

1. EU fondovi i mogućnosti financiranja regionalnog razvoja kroz prekograničnu suradnju

Europski fondovi (eng. *European Union Funds*) kompleksni su pojam koji će u nastavku ovog naslova biti detaljno objašnjeni kroz sljedeće definicije:

- EU fondovi su financijska sredstva kojima se provode javne politike zemalja članica Europske unije (Europski strukturni i investicijski fondovi, 2022).
- EU fondovi opći su pojam za sve programe koji su financirani od strane Europske unije u zemljama članicama ili izvan njih (programi namijenjeni trećim zemljama) (Radnić 2012, 266).
- Europski fondovi su financijski instrument kojima se provodi javna politika Europske unije u zemljama članicama, a sve to u svrhu provođenja strateških ciljevi Europske unije (Krznarić 2019, 15).
- EU fondovi jesu novac građana Europske unije koji se u skladu s određenim pravilima i procedurama dodjeljuje raznim korisnicima kako bi se uspješno proveli projekti koji služe za postizanje ključnih javnih ciljeva Europske unije (Krznarić 2019, 15).

Iz prethodno navedenih definicija uočljivo je kako spomenuti autori Europske fondove definiraju na sličan način, a opet svaki od njih izdvaja ono što se njemu čini suštinski bitno kod ovog pojma pa je tako autorica ovog rada kreirala definiciju koja obuhvaća najbitnije stavke onog što su autori spomenuli u gore navedenim definicijama. Dakle, fondovi Europske unije jesu financijska sredstva koja dolaze iz Europske unije, a prikupljena od strane samih zemalja članica, tj. njenih građana. Služe kako bi se ostvarile javne politike zemalja članica Unije, ali i trećih zemalja, a sve to u svrhu ostvarivanja strateških ciljeva Europske unije.

Prema podacima dostupnim na *web* stranici Europskih i investicijskih fondova vidljivo je kako se financijska sredstva Europske unije dodjeljuju unutar **sedmogodišnjih financijskih perspektiva**, trenutno se sve članice nalaze na početku jednog od takvih razdoblja koje traje od početka 2021. do kraja 2027. godine. Kada završi ovo financijsko razdoblje, otvorit će se novo sedmogodišnje razdoblje u trajanju od 2028. do 2035. godine. U financijskoj perspektivi u kojoj se Unija trenutno nalazi, dodijeljeno je najviše financijskih sredstava no ikada prije, proračun čini 1 824,3 milijarde eura što znači da Hrvatska ima pravo na 25 milijardi eura u tekućim cijenama. Ovo višegodišnje razdoblje razlikuje se od prethodnog po izvorima iz kojih dolaze financijska sredstva

pa tako ovaj puta sredstva ne dolaze samo iz Višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) već i iz izvora EU sljedeće generacije (eng. *Next Generation EU* – NGEU). Do uvođenja ovog izvora financiranja došlo je zbog pojave koronavirusa koji je znatno utjecao na živote svih građana Europske unije, pa tako i cijelog svijeta. Iz VFO-a dodijeljeno je 1 074,3 milijardi eura, dok iz NGEU-a dolazi 750 milijardi eura (390 milijardi eura jesu bespovratna sredstva, a ostalih 360 milijardi eura zapravo se odnose na zajmove koji se mogu odobriti državama članicama) (Europski strukturni i investicijski fondovi, 2022).

Do najvećeg izvora financijskih sredstava dolazi se tako da svaka zemlja članica odvaja otprilike 0,07% bruto nacionalnog dohotka za članstvo u Europskoj uniji. Sav novac koji se ulaže zapravo je novac poreznih obveznika članica Unije (Europski strukturni i investicijski fondovi, 2022). Postoji pet velikih strukturnih i investicijskih fondova Europske Unije, a svaki od njih služi određenoj svrsi. Objašnjenje spomenutih fondova slijedi u nastavku rada.

Europska unija osigurava brojna financijska sredstva za različite projekte i programe. Kako bi se ta financijska sredstva trošila transparentno i odgovorno, postoje brojna pravila, a upotreba tih sredstava pod stalnom je kontrolom. Financijska sredstva Europske unije dostupna su u različitim oblicima kao što su sljedeći (Europska unija, 2022):

- Bespovratna sredstva – dio se dodjeljuje od strane Europske unije, a dio od nekih drugih izvora. Ona se najčešće dodjeljuju nakon javnih natječaja.
- Subvencije – nalaze se u ovlasti nacionalnih i regionalnih tijela.
- Zajmovi, jamstva i vlasnički kapital – načini su novčane pomoći koji služe kao potpora politikama i programima Europske unije.
- Nagrade za pobjednike natjecanja programa Horizon 2020.

Upravljanje sredstvima Europske unije moguće je na tri različita načina, a to su (Europska unija, 2022):

- Izravno upravljanje – kada su projekti u koje se ulaže direktno povezani s politikama Europske unije. Najčešće je to ulaganje u obliku bespovratnih sredstava.
- Podijeljeno upravljanje – ovaj sustav financiranja čini oko 80% proračuna Europske unije. Upravlja se u suradnji s nacionalnim i regionalnim tijelima, a provodi se u okviru 5 glavnih fondova.

- Neizravno upravljanje – ova sredstva su u ovlasti nacionalnih i regionalnih tijela, a ne Europske unije. Također se nazivaju i subvencijama, te se za ovu vrstu financiranja prijavljuje na nacionalnoj razini.

1.1. Europski strukturni i investicijski fondovi

Kako bi se Europski strukturni i investicijski fondovi (ESI fondovi) mogli koristiti, od velike je važnosti strateški okvir jer se financijska sredstva usmjeravaju na postizanje ciljeva prepoznatih upravo unutar unaprijed utvrđenih strateških okvira. Strateški okvir predstavlja mnogobrojne javne politike poput strategija, uredbi i zakona, a koje se sastoje od smjernica i ciljeva čija je svrha razvoj Europske unije i njenih država članica (Europski strukturni i investicijski fondovi, 2023). ESI fondovi, fondovi su pokriveni Zajedničkim strateškim okvirom tako da ih se još naziva i CSF fondovima (eng. *Civile Society Fund*) (Tufekčić i Tufekčić 2013, 163). Strukturnim fondovima sufinanciraju se projekti i investicije njihovih korisnika kroz bespovratnu pomoć (ibidem, 101).

Europski strukturni i investicijski fondovi sastoje se od 5 glavnih oblika (Europski strukturni i investicijski fondovi, 2023):

1. Europski fond za regionalni razvoj (eng. *European Regional Development Fund - ERDF*)
2. Europski socijalni fond (eng. *European Social Fund – ESF*)
3. Kohezijski fond (eng. *Cohesion Fund – CF*)
4. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (eng. *European Agricultural Fund for Rural Development - EAFRD*)
5. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (eng. *European Maritime and Fisheries Fund – EMFF*)

U podnaslovima koji slijede potanko će biti objašnjeni Europski strukturni i investicijski fondovi, a najviše pažnje posvetit će se opisu Europskog fonda za regionalni razvoj.

1.1.1. Europski fond za regionalni razvoj (ERDF)

ERDF predstavlja najznačajniji financijski instrument Unije, namijenjen potpomaganju malih i srednjih poduzeća (MSP – Mala i srednja poduzeća) i ostalim organizacijama iz javnog i civilnog sektora. Aktivira osnutak i razvoj MSP-a kroz brojne aktivnosti koje sufinancira. Neke od aktivnosti su jačanje poduzetništva, inovacija i konkurentnosti MSP-a; stvaranje povoljne klime za

formiranje boljeg lokalnog i regionalnog okruženja MSP-a; poticanje razvoja projekata koji doprinose proizvodnji i potpomažu zadržavanju postojećih i stvaranju novih radnih mjesta; ulaganja u R&D (eng. *Research&Development*), odnosno istraživanje i razvoj novih proizvoda i usluga; raznovrsni projekti u turizmu i još mnoge druge aktivnosti (Tufekčić i Tufekčić 2013, 101-102). Njegov je cilj jačanje ekonomije te društvene i teritorijalne kohezije Europske unije kroz ispravljanje neravnoteža između regija (Europska komisija, 2023). ERDF je jedini od fondova ESI-a koji provodi financiranje projekata i aktivnosti u okviru svih jedanaest ciljanih područja. U vremenskom razdoblju 2014.-2020. ERDF je na raspolaganju imao 183 milijarde eura, od kojih je 122,7 milijardi eura namijenjeno slabije razvijenim regijama, a preostalih 26,6 milijardi eura razvijenim regijama, 21,9 milijardi eura prijelaznim regijama i 11,9 milijardi eura namijenjeno je razvoju teritorijalne suradnje (ibidem, 163).

Područja ulaganja Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF-a) (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2023):

- infrastruktura,
- istraživanje i inovacije,
- ulaganja u MSP-ove,
- ulaganja koja stvaraju nova i održavaju postojeća radna mjesta,
- ulaganja u opremu, softvere, nematerijalnu imovinu te umrežavanje,
- razmjena iskustava i suradnja.

11 prioriteta ulaganja ERDF-a kroz razdoblje 2014.-2020. (Europska komisija, 2023) :

1. Osnaživanje istraživanja i inovacija i razvoja tehnologije.
2. Jačanje kakvoće, pristupa i uporabe ICT-a (ICT – eng. *Information and Communications Technology*), informacijsko komunikacijskih tehnologija.
3. Ojačavanje konkurentnosti MSP-a.
4. Promicanje prelaska svih sektora na „niskougljično“ gospodarenje.
5. Potpora pri aklimatizaciji klimatskim promjenama.
6. Zaštita okoliša i učinkovitija eksploatacija resursa.
7. Promicanje prelaska na održivi prijevoz te eliminiranje uskih grla na glavnoj prometnoj infrastrukturi.
8. Unapređenje zaposlenosti i podrška mobilnosti radne snage.

9. Promicanje socijalne integracije i borbe protiv siromaštva.
10. Investicije u školstvo, vještine i cjeloživotno obrazovanje.
11. Jačanje efikasnosti javne uprave i institucionalnih kapaciteta.

1.1.2. Ostali Europski strukturni i investicijski fondovi

- Europski socijalni fond – njime se podupire veća mogućnost zaposlenju i ostvarivanje usluga na tržištu rada; ujednačavanje sudjelovanja na istom i pokretanje prilagodbe radnika, poduzeća i poduzetnika promjenama; modernizacija javnih institucija; stvaranje kvalitetnijeg i učinkovitiji sustav obrazovanja i osposobljavanja te njihova važnost na tržištu rada; mogućnost jednakog pristupa vrsnom i inkluzivnom obrazovanju i osposobljavanju gdje se naglasak stavlja na skupine u nepovoljnom položaju te promicanje cjeloživotnog obrazovanja (Europska komisija, 2023).
- Kohezijski fond – pomaže zemljama članicama koje imaju bruto nacionalni dohodak manji od 90% prosjeka članica Europske unije ulagati u prometnu infrastrukturu i poboljšati kvalitetu okoliša, a poseban naglasak stavlja se na obnovljive izvore tehnologije i TEN-T (eng. *Trans-European Transport Network*) (Europski strukturni i investicijski fondovi, 2023)
- Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) – jedinstveni je fond kojim se financiraju programi usmjereni na ruralni razvoj u zemljama Europske unije. Do 2006. godine ruralni se razvoj financirao iz Europskog fonda za usmjeravanje i garancije u poljoprivredi, a do tada je bio dio ESI-a. EPFRR ima tri bitna cilja kojima se financiraju aktivnosti, a to su (Europski strukturni i investicijski fond, 2023):
 - osnaživanje konkurentnosti sektora poljoprivrede i gospodarstva,
 - unapređivanje okoliša i krajolika
 - dizanje kakvoće života u ruralnim područjima i stjecanje raznolikosti ruralnog razvoja.
- Europski fond za pomorstvo i ribarstvo – instrument je kojim se promiče *Zajednička ribarstvena politika Europske unije* te je 2006. godine zamijenio *Financijski instrument za usmjeravanje u ribarstvu* (FIUR), a do tada je služio kao instrument za strukturnu reformu ribarskog sektora EU. Smišljen je tako da omogući održivo ribarstvo i akvakulturu. Njime se financiraju aktivnosti koje omogućuju njegov rast i razvoj, poput modernizacije flote, smanjenja ribarskih kapaciteta i istraživanja tržišta. Upravo je zbog toga vrlo snažan alat

koji služi za upravljanja europskim ribarskim sektorom (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2023).

1.2. Teritorijalna suradnja Europske unije

Teritorijalna suradnja na razini Europske unije predstavlja partnerstvo između institucija na lokalnoj, regionalnoj i središnjoj državnoj razini s partnerima iz susjednih zemalja i ostalim članicama Europske unije. Kako bi suradnja uspjela na lokalnoj, regionalnoj i središnjoj državnoj razini treba se stvoriti osnova za suradnju s ostalim državama članicama. Time bi se promicala društveno-teritorijalna kohezija zemalja članica Unije te bi se umanjio negativan utjecaj granica na administrativno-teritorijalnoj razini. Republika Hrvatska kao punopravna članica Europske unije ima pravo sudjelovati u svim oblicima teritorijalne suradnje Unije (Europski strukturni i investicijski fondovi, 2023).

Veza između Europskog fonda za regionalni razvoj i Europske teritorijalne suradnje (eng. *European Territorial Cooperation*) nalazi se u tome što se sredstva za razvoj teritorijalne suradnje povlače iz ERDF-a. Europska teritorijalna suradnja je cilj kohezijske politike, a ovim ciljem se razmjenjuju prakse između lokalnih, regionalnih i nacionalnih sudionika iz različitih država članica Unije. Kroz ovaj program stvara se i eventualni kolektivni nastup kod rješavanja nekih zajedničkih pitanja. Zbog većeg broja članica koje sudjeluju u ovome programu, postavljena je posebna regulativa, a njome se generiraju financijska sredstva koja su dostupna za bilo koju vrstu projekata i kriterija alokacije između zemalja članica (Tufekčić i Tufekčić 2013, 167).

Ovaj oblik suradnje usmjeren je na unapređenje kvalitete života svih građane Europske unije, stvaranje jače poslovne konkurentnosti, stvaranje novih radnih mjesta, gospodarski rast i održivi razvoj, ali i partnerstvo kako s državama članicama tako i s nečlanicama EU-a. Važnost europske teritorijalne suradnje dolazi do još većeg izražaja kada je riječ o izazovima s kojima se susreću zemlje članice. Ti izazovi često prelaze regionalne i nacionalne granice, a njihovo rješavanje moguće je samo kroz kooperaciju i zajedničke aktivnosti na odgovarajućim teritorijalnim nivoima. Drugi naziv za programe europske teritorijalne suradnje jest *programi Interreg* (Maletić i sur. 2018, 149). Prema istraženju stručnoj literaturi suvremeni autori navode postojanje tri glavna oblika teritorijalne suradnje Europske unije, no u novoj *Uredbi (EU) 2021/1059 Europskog Parlamenta i Vijeća* koja se počela provoditi od 26.06.2021. (nakon nastanka korištenih stručnih radova) naveden je i jedan novi oblik – INTERREG D.

Teritorijalna suradnja Europske unije sastoji se od četiri oblika, a to su sljedeći (EUR – Lex, 2023.):

- Prekogranična suradnja (INTERREG A) – oblik je teritorijalne suradnje između susjednih regija, a cilj joj je unapređenje integriranog regionalnog razvoja između susjednih regija na kopnenim i morskim granicama;
- Međunarodna suradnja (INTERREG B) – oblik je teritorijalne suradnje usmjeren na suradnju na što većem međunarodnom području, a također uključuje i lokalne, regionalne i međunarodne partnere, a s ciljem stvaranje što većeg stupnja teritorijalne integracije međunarodnih područja;
- Međuregionalna suradnja (INTERREG C) – oblik je teritorijalne suradnje čiji je cilj ostvarivanje čim veće učinkovitosti kohezijske politike (Maletić i sur. 2018, 149).
- Suradnja među najudaljenijim regijama (INTERREG D) – oblik je teritorijalne suradnje i integracije najudaljenijih regija i PZP-ova (Prekomorske zemlje i područja) u njihovo susjedno okruženje (na primjer karipske regije). Ovo je nova odrednica teritorijalne suradnje koja se počela provoditi u 2021. godini.

Slika 1 prikazuje tri osnovna programa teritorijalne suradnje koji se odvijaju među članicama Europske unije, a već su spomenuti u prethodnom odlomku rada.

Slika 1: Tri dijela Europske teritorijalne suradnje

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi [Europski strukturni i investicijski fondovi\(strukturnifondovi.hr\)](https://www.eurofound.org/en/what-we-do/our-funds) (29.01.2023.).

Programima teritorijalne suradnje su u tekućem višegodišnjem financijskom okviru 2021.-2027. dodijeljena financijska sredstva u iznosu od 8,05 milijardi eura (€) (cijene iz 2018. godine) iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EUR-Lex, 2023.). Na razini svakog programa Interrega, stope sufinanciranja ne smiju prelaziti 80%, a izuzetak je INTERREG D (udaljena područja) kod kojih stopa sufinanciranja ne smije prelaziti 85% (*Uredba (EU) 2021/1059 Europskog Parlamenta i Vijeća*, 08.03.2021.)

Tablica 1: Financijska sredstva EFRR-a za programe Interrega u VFO-u 2021.-2027.

<i>Teritorijalni program</i>	<i>Financijska sredstva (€)</i>
<i>INTERREG A</i>	5 812 790 000 (72.2%)
<i>INTERREG B</i>	1 466 000 000 (18.2%)
<i>INTERREG C</i>	490 000 000 (6.1%)
<i>INTERREG D</i>	281 210 000 (3.5%)

Izvor: izrada autora prema EUR-Lex <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/interreg-supporting-cooperation-across-borders-2021-2027.html> (08.03.2023.)

Prikazana tablica broj 1 daje sažet uvid u financijska sredstva koja se dodjeljuju svakom pojedinom teritorijalnom program u VFO-u 2021.-2027.

Prijavitelji iz Republike Hrvatske u VFO 2021.-2027. imaju pravo sudjelovati u pet prekograničnih programa, četiri programa transnacionalne suradnje, dva programa međuregionalne suradnje te u dvije makroregionalne strategije. Svaki od ovih trinaest programa, ujedno je i zaseban pravni okvir, odnosno program suradnje, a u njemu su detaljno naznačena dostupna financijska sredstva, države koje mogu sudjelovati, prioritetna područja financiranja, tijela koja se nalaze u sustavu upravljanja i kontrole, ali i druge bitne informacije. Korisno je napomenuti kako svaki od programa suradnje ima svoju *web* stranicu na kojoj korisnici mogu vidjeti sve korisne informacije o samom programu, aktivnostima, rezultatima, prijaviteljima... Na spomenutim *web* stranicama nalaze se i sami natječaji, pozivi na dostavu projektnih prijedloga i sve ostale relevantne informacije za sve prijavitelje projekata (Europski strukturni i investicijski fondovi, 2023.).

U tablici 2 prikazani su svi programi teritorijalne suradnje u kojima sudjeluje Republika Hrvatska u višegodišnjem financijskom razdoblju od 2021. do 2027. godine.

Tablica 2: Europska teritorijalna suradnja u RH u višegodišnjem financijskom razdoblju 2021.-2027.

<i>Prekogranični programi</i>	<i>Transnacionalni programi</i>	<i>Meduregionalni programi</i>	<i>Makroregionalne strategije</i>
Mađarska – Hrvatska	Dunavska regija	ESPO	Strategija EU za dunavsku regiju (EUSDR)
Slovenija – Hrvatska	Jadranska regija – IPA ADRION	INTERACT	Strategija EU za jadransku i jonsku regiju (EUSAIR)
Italija – Hrvatska	Euro – Mediteran	INTERREG EUROPE	
Hrvatska – Srbija	Središnja Europa	URBACT	
Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora			

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi <https://strukturnifondovi.hr/europska-teritorijalna-suradnja-2021-2027/> (30.05.2023.)

Iz grafičkog prikaza vidljivo je da je za razliku od prošlog VFO-a koji se odnosio na razdoblje od 2013. do 2020. godine, u tekućem VFO-u uključena je jedna kategorija teritorijalne suradnje više, a to su makroregionalne strategije koje se bave ujednačavanjem različitosti u gospodarskom razvoju u tablici navedenih makro regija Europske unije.

1.2.1. Prekogranična suradnja

Prekograničnom suradnjom dovodi se do jačanja odnosa među regijama u pograničnim područjima te se ujedno pomaže cjelokupnom razvoju teritorijalne suradnje. U cilju prekogranične suradnje je svakako rješavanje izazova koji su zajednički pograničnim regijama, a neki od njih jesu loša prometna, komunikacijska i informacijska dostupnost, potom su to visoki trend lokalnih industrija u opadanju, poslovanje u neodgovarajućem poslovnom okruženju, manjak umreženosti među lokalnom i regionalnom upravom, aktualna niska razina razvoja inovacija i preuzimanja informacijskih i komunikacijskih tehnologija, zagađenje okoliša, a također postoje i negativni stavovi o građanstvu iz susjednih zemalja (Europski strukturni i investicijski fondovi, 2023).

Prekogranična suradnja treba poticati eksploataciju neiskorištenih potencijala rasta u pograničnim područjima, a to zapravo znači otvaranje prekograničnih objekata i klastera povezanih s istraživanjem i inovacijama, poticanje suradnje između visokoobrazovnih, znanstvenih ili čak zdravstvenih institucija te ujedinjavanje prekograničnog tržišta rada. Sve navedeno treba razvijati usporedno s jačanjem suradnje tih područja u svrhu općeg ujednačenog razvoja svih područja Europske unije. Sve to uz istodobno jačanje suradnje u svrhu opće harmonizacije razvoja Europske unije. Povećanjem internacionalne konkurentnosti hrvatskih pograničnih područja, umanjuje se društvena i ekonomska nejednakost među hrvatskim regijama te se paralelno ujednačava njihov razvoj (Europski strukturni i investicijski fondovi, 2023).

U programima prekogranične suradnje Republika Hrvatska u višegodišnjem financijskom razdoblju 2021.-2027., kao i u prethodnom razdoblju, sudjeluje u pet programa prekogranične suradnje. U tri programa Republika Hrvatska surađuje s državama članicama Europske unije, dok u preostala dva surađuje s državama nečlanicama Europske unije (Maletić i sur. 2018, 157). Što je vidljivo i iz tabličnog prikaza koji slijedi u nastavku rada.

Tablica 3: Programi prekogranične suradnje 2021.-2027.

<i>Programi prekogranične suradnje s državama članicama EU-a</i>			<i>Programi prekogranične suradnje s državama nečlanicama EU-a</i>	
Interreg V-A Italija – Hrvatska	Interreg V-A Mađarska – Hrvatska	Interreg V-A Slovenija – Hrvatska	Interreg IPA Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora	Interreg IPA Hrvatska – Srbija

Izvor: izrada autora prema Maletić i sur. 2018 i Aurora: <https://www.istra-europa.eu/programi-europske-teritorijalne-suradnje-u-republici-hrvatskoj-za-financijsko-razdoblje-europske-unije-2021-2027/> (08.03.2023.)

Iz prikazane tablice vidljivo je kako Republika Hrvatska surađuje sa svim zemljama s kojima i graniči, dakle s Italijom, Mađarskom, Slovenijom, Bosnom i Hercegovinom, Crnom Gorom i Srbijom.

INTERREG V-A Italija-Hrvatska 2021.-2027. je financijski instrument kojim se potiče prekogranična suradnja između Hrvatske i Italije. Obje dijele kopnenu i morsku granicu. Program omogućuje regionalnim i lokalnim dionicima razmjenu znanja i iskustava, razvoj i implementaciju pilot akcijskih proizvoda i usluga, potpomaganje ulaganja stvaranjem novih poslovnih modela, testiranje izvedivosti novih politika, a sve to s finalnim ciljem poboljšanja života kvalitete i uvjeta više od 12,4 milijuna stanovnika koji žive na tom području (Interreg Italija - Hrvatska, 2023).

Suradnja između dviju zemalja fokusira se na sljedeće strateške ciljeve:

- promocija održivosti,
- zaštita prirodnih dobara kroz strategije prilagodbe klimatskim promjenama i mjere prevencije rizika,
- valorizaciju kulturnih dobara kroz stvaranje održivih i diversificiranih turističkih proizvoda,
- stvaranje novih rješenja za bolju prekograničnu mobilnost,
- jačanje institucionalnih kapaciteta i smanjenje prekograničnih barijera (Interreg Italy-Croatia, 2023).

Slika 2: Glavne činjenice o projektu INTERREG V-A Italija – Hrvatska

Izvor: Interreg Italy – Croatia, preuzeto s <https://www.italy-croatia.eu/programme-at-a-glance> (08.03.2023.)

Slika 2 prikazuje najbitnije činjenice koje se tiču projekta INTERREG V-A Italija – Hrvatska u višegodišnjem financijskom razdoblju 2021.-2027. Vidljivo je da u programu sudjeluju 2 zemlje članice Unije, a održava se na prostoru na kome živi 12.4 milijuna građana.

Prema dokumentu *Programme Interreg 2021-2027*, vizija programa jest fokusiranje na inovacije i održivost u „plavoj ekonomiji“ (eng. *Blue economy*), kapitaliziranje prethodnih iskustava suradnje, stvaranje sinergije s EUSAIR-om (eng. *EU Strategy for the Adriatic and Ionian Region*) (Interreg Italija - Hrvatska, 2023).

INTERREG V-A Mađarska – Hrvatska 2021.-2027. financijski je instrument u kojem se teritorijalna suradnja između Mađarske i Hrvatske za tekuće financijsko razdoblje temelji se na zajedničkom strateškom dokumentu *Interreg Programme 2021-2027* koji je trenutno objavljen kao nacrt na službenim *web* stranicama programa. U Programu piše kako se on većinski održava na uglavnom ruralnom području s nekoliko srednjih ili malih gradova. Dva su veća urbana centra, u Mađarskoj je to Pečuh, dok je u Hrvatskoj to Osijek. Programu suradnje između Mađarske i

Hrvatske prethodio je *Program prekogranične suradnje Mađarska – Hrvatska (IPA) 2007. – 2013.* Kao i prethodni program u godini ulaska Hrvatske u Europsku uniju, sufinanciranje ovog programa pokriva Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) za obje zemlje (Interreg Mađarska - Hrvatska, 2023).

Vizija Programa fokusira se na prekogranično područje dviju zemalja koje obilježava snažna suradnja, a zajedničkim će se iskustvom i znanjem te uključenim društvenim skupinama, nastojati trajno obogatiti ekonomski, institucionalni te individualni prekogranični odnosi, a sve to postići će se kroz održivu eksploataciju s dodanom vrijednošću bogatih prirodnih i kulturnih resursa ovog područja (Interreg Mađarska - Hrvatska, 2023).

Slika 3: Karta područja koja obuhvaća područja programa INTERREG V-A Mađarska – Hrvatska

Izvor: (Interreg VI-A) Mađarska-Hrvatska 2021.-2027., preuzeto s <http://www.huhr-cbc.com/hr/vijesti/javno-savjetovanje-o-interreg-programu-izmeu-maarske-i-hrvatske-u-razdoblju-2021---2027/318> (09.03.2023.)

Na slici 3 vidljive su regije koje sudjeluju u programu INTERREG A-V Mađarska-Hrvatska. U programu sudjeluje 8 hrvatskih županija (Koprivničko-križevačka, Međimurska, Varaždinska, Bjelovarsko-bilogorska, Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska, Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska) te tri mađarske (Zala, Somogy, Baranya) (Interreg Hungary – Croatia, 2023).

INTERREG V-A Slovenija – Hrvatska 2021.-2027. je program suradnje između Slovenije i Hrvatske. Ovaj program temeljni je dokument za prekograničnu suradnju u VFO-u 2021.-2027.

između spomenutih zemalja (*Interreg Programme Slovenia-Croatia 2021-2027 / Final draft (EC COMMENTS)*). Prekogranična suradnja između Slovenije i Hrvatske kreće od 2003. godine kada Hrvatska još nije bila članica Europske unije. Tada su dvije zemlje surađivala kroz programe PHARE/CARDS (2003. godine), *Program za susjedstvo Slovenija-Mađarska-Hrvatska* (2004.-2006. godina) te kroz IPA program (IPA - Instrumenti pretpristupne pomoći) CBC (2007.-2013. godina). Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine započinje suradnja Slovenije i Hrvatske kroz INTERREG program u VFO-u od 2014. do 2020. godine (Interreg Slovenija - Hrvatska, 2023).

Vizija ovog programa glasi „Povezani u zelenom“ i ukazuje na smjer ove suradnje – održivi razvoj. Nastoji se postići eksploatacija kulturnih i prirodnih vrijednosti koja bi rezultirala inovativnim, pametnim i efikasnim solucijama pri pomoći u očuvanju i napretku kvalitete okoliša, ali i stvaranju balansa između očuvanja ekološke raznolikosti i njezinog socioekonomskog potencijala. Cilj ove suradnje je stvaranje perifernog područja koje je prije svega održivo, vitalno i sigurno, ali zacijelo i poticanje pametnih rješenja vezana uz upravljanja prirodnim, kulturnim i društvenim resursima, a sve to u korist ljudi koje žive, rade ili su samo posjetitelji tih područja (Interreg Slovenija - Hrvatska, 2023).

INTERREG – IPA CBC Hrvatska – Srbija 2021.-2027. - Nakon dvije godine stvaranja ovog programa, Europska komisija odobrila ga je u studenom 2022. godine. Programom upravlja Upravljačko tijelo – Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske. Upravljačko tijelo ima potporu nacionalnih tijela, a to su Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU u Hrvatskoj i Ministarstva europskih integracija u Srbiji. *Program Interreg VI-A IPA Hrvatska-Srbija* podržat će prekograničnu suradnju između zemalja sudionica u nadolazećem programskom razdoblju 2021.-2027. Očekivani rezultati programa pridonijet će postizanju ciljeva postavljenih *Europskim zelenim planom* istaknutih u *Agendi održivog razvoja Ujedinjenih naroda do 2030* (Interreg Hrvatska - Srbija, 2023).

INTERREG – IPA CBC Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora - trostrani je teritorijalni program suradnje Hrvatske s BiH i Crnom Gorom odobren je u studenom 2022. godine. Opći cilj programa *Interreg IPA CBC Hrvatska - Bosna i Hercegovina -Crna Gora* je jačanje društvenog, gospodarskog i teritorijalnog razvoja prekograničnog područja. Programom upravlja Upravljačko tijelo koje djeluje u sastavu Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske. Upravljačko tijelo ima potporu odgovarajućih nacionalnih tijela, Ministarstva

regionalnog razvoja i fondova EU u Hrvatskoj, Direkcije za europske integracije u Bosni i Hercegovini i Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija u Crnoj Gori (Interreg IPA CBC Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora, 2023).

U razdoblju 2021. – 2027. svi Interreg IPA programi (odnosi se i na program Interreg Hrvatska – Srbija) mogu birati između pet ciljeva politike (PO – eng. *Policy Objective*) (Interreg – IPA CBC Croatia – Bosnia and Herzegovina – Montenegro, 2023):

1. **Konkurentnija i pametnija Europa** – inovativna i pametna gospodarska transformacija i regionalna ICT povezanost (PO1).
2. **Zelenija Europa s niskom emisijom ugljika** – gospodarstvo s neto nula ugljika i otporna Europa gdje se promiče čista energetska tranzicija, „zelena“ i „plava“ ulaganja, kružno gospodarstvo, ublažavanje klimatskih promjena te održiva urbana mobilnost (PO 2).
3. **Povezanija Europa** – povećanje mobilnosti (PO 3).
4. **Socijalnija i inkluzivnija Europa** – provedba Europskog stupa socijalnih prava (PO 4).
5. **Europa bliža građanima** – održivi i integrirani razvoj svih vrsta teritorija i lokalnih inicijativa (PO 5).

Slika 4: Karta područja koja obuhvaća područja program INTERREG IPA CBC Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora

Izvor: INTERREG IPA CBC Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora, preuzeto <https://www.interreg-hr-ba-me.eu/about-programme/programme-facts/> (12.03.2023.)

Slika 4 prikazuje sve tri zemlje sudionice programa *INTERREG IPA CBC Croatia – Bosnia and Herzegovina – Montenegro 2021-2027*. Vidljivo je da u programu sudjeluje 12 hrvatskih županija 109 općina Bosne i Hercegovine i Brčko Distrikt te 12 općina Crne Gore.

1.2.2. Ostali programi teritorijalne suradnje

Samim pristupom Europskoj uniji, Hrvatskoj je omogućeno sudjelovanje u trećem dijelu europske **međuregionalne suradnje**, i to u sljedećim programima (Europski strukturni i investicijski fondovi, 2023):

- ESPON 2030 – predstavlja mrežu za praćenje prostornog razvoja, a čini ga 27 članica Europske unije te 4 partnerske zemlje (Švicarska, Norveška, Island i Lihtenštajn). Ovim programom razmjenjuju se iskustva stvorena u prostornom planiranju i stvara se suradnja akademskih i znanstvenih institucija.
- INTERACT IV – ovaj program usmjeren je razvoju međunarodne suradnje između zemalja članica, a služi kako bi se ojačala kohezijska politika kroz razmjenu iskustava, dobrih praksi, i inovativnih pristupa u razvoju programa i aktivnosti koje se odnose na teritorijalnu suradnju.
- INTERREG EUROPE – cilj je pospješiti upravljanje EU unutar ciljeva njene politike.
- URBACT IV – program koji je također namijenjen razmjeni iskustava, ali među gradovima. Cilj mu je postići integrirani održivi urbani razvoj kroz stvaranje mreže gradova koji razmjenjuju ideje i dobre prakse.

Međunarodna suradnja pridonosi inkluzivnom razvoju teritorijalne suradnje, uvećanju međunarodne konkurentnosti regija Republike Hrvatske, ujednačavanju njihovog razvoja te smanjenju njihove socijalne i gospodarske nejednakosti. Programi transnacionalne suradnje jesu sljedeći (Europski strukturni i investicijski fondovi, 2023):

- Središnja Europa 2021.-2027. – ovaj program uključuje teritorijalnu suradnju između 9 država Srednje Europe koje su članice Europske unije. Sufinanciraju se zajednički projekti koji imaju za cilj osnaživanje inovacija u regiji, zaštitu okoliša, pametne specijalizacije, energentske tranzicije, unapređenje prometnih veza, klimatske promjene te jačanje kapaciteta upravljanja regionalnog razvoja. U programu sudjeluju Austrija, Poljska, Mađarska, Češka, Slovenija, Slovačka, 8 njemačkih pokrajina i 9 talijanskih regija.

- Euro-Mediteran 2021.-2027. – navedeni program nastavak je suradnje na području Mediterana te se kroz njega planira sufinancirati razvojne projekte te one koji jačaju istraživačke i inovacijske kapacitete te koriste napredne tehnologije, promiču zaštitu i očuvanje prirode, bioraznolikost i zelene površine, promoviraju prilagodbu klimatskim promjenama... Partneri programa dolaze iz 69 regija i 14 zemalja, a njihov cilj je biti klimatski neutralno i otporno društvo za korist svojih građana. Deset je država članica Europske unije (Slovenija, Bugarska, Hrvatska, Malta, Cipar, Grčka, Italija, Francuska, Španjolska, Portugal) te četiri nečlanice (Sjeverna Makedonija, Albanija, Crna Gora, Bosna i Hercegovina).
- Dunav 2021. – 2027. – sudionice ovog programa jesu 9 država članica Europske unije (Bugarska, Hrvatska, Češka, Austrija, Mađarska, Slovačka, Rumunjska, Njemačka, Slovenija) te 5 zemalja koje nisu članice (Crna Gora, Bosna i Hercegovina, Moldavija, Ukrajina i Srbija). U novom VFO-u financirat će se projekti koji se bave promicanjem istraživačkih i inovacijskih kapaciteta, usvajanjem naprednih tehnologija, prilagodbom na klimatske promjene, prihvaćanjem i usvajanjem naprednih tehnologija, promicanjem zaštite okoliša i obnovljive energije te biološke raznolikosti. Uz navedene projekte, financirat će se i projekti koji se bave poboljšanjem obrazovanja, jačanjem uloge kulture i održivim turizmom, promicanje veće učinkovitosti rada i većeg pristupa visokokvalitetnom zapošljavanju, društvene inovacije i društvenu uključenost.
- Jadransko-jonski program transnacionalne suradnje (INTERREG ADRION) 2021.-2027. – ovaj program obuhvaća suradnju među četiri članice Europske unije (Grčka, Slovenija, Italija, Hrvatska) te četiri nečlanice (Srbija, Albanija, Crna Gora te Bosna i Hercegovina). Kroz ovaj program nastavlja se transnacionalna suradnja na području Jadransko-Jonske regije te je predviđeno da se kroz njega sufinanciraju projekti koji su vezani uz razvoj i jačanje inovacijskih i istraživačkih kapaciteta kao i promicanja naprednih tehnologija, poduzetništva, pametne specijalizacije, industrijske tranzicije, prilagodbe klimatskim promjenama, promicanje prijelaza na resursno učinkovito i kružno gospodarstvo.

2. Važnost vidljivosti i diseminacije rezultata prekograničnih EU projekata

Kada je riječ o EU projektima, pojam diseminacije označava skup aktivnosti i strategija koje za cilj imaju širenje informacija o rezultatima projekata radi maksimizacije njihovog utjecaja na individualce, zajednice i entitete. Diseminacija olakšava prijenos rezultata i njihovo korištenje od strane šire publike. Iz navedenog, može se zaključiti da projektna diseminacije ima jednaku važnost u fazi izrade prijedloga projekta kao i tijekom njegove implementacije. Diseminacija i komunikacija, dva su pojma koji se često spominju jedan uz drugog te se nerijetko poistovjećuju, no postoje razlike. Kada je riječ o diseminaciji, misli se na prijenos rezultata projekta kako bi se ostvarila eksploatacija u vidu praktične upotrebe. U ovom su slučaju ciljna skupina subjekti specijalizirani za određeni sektor, na primjer znanstvena zajednica ili zakonodavci. S druge strane, kada se govori o komunikaciji, ona se sastoji od informativnih i promidžbenih aktivnosti u svrhu povećanja vidljivosti projekata te je upravo zato usmjerena na opću publiku, javno mnijenje, medije... Kao posljedica toga, učinkovitije je planirati opći strateški okvir koji obuhvaća obje aktivnosti kako bi se maksimalno iskoristili raspoloživi resursi (*Industrial Engineering and Management of European Higher Education*, 2023).

U menadžmentu EU projekata postoji još jedan iznimno bitan pojam koji se veže uz diseminaciju, a to je već ranije spomenuta eksploatacija. Kako istraživači čija su istraživanja financirana od strane Europske unije svake godine proizvedu značajan broj rezultata istraživanja, dobiveni rezultati moraju biti korisni društvu i dostupni relevantnoj publici te korišteni u svrhu stvaranja daljnjeg učinka. Diseminacija i eksploatacija dvije su ključne aktivnosti koje služe za (Europska komisija, 2023):

- difuzno znanje (*eng. diffuse knowledge*),
- povećanje prihvaćenosti rezultata istraživanja i inovacijskih projekata Europske unije i
- prikaz generiranog učinka financijskih projekata.

Javno objavljivanje rezultata ne samo u znanstvenim publikacijama, već i putem bilo kojeg odgovarajućeg medija bitan je dio diseminacije rezultata projekata. Sama diseminacija znači učiniti rezultate dostupnima ljudima koji ih mogu najefikasnije iskoristiti, npr. znanstvena zajednica, industrija, drugi komercijalni igrači, kreatori politike i mnogi drugi, dok eksploatacija rezultira razvojem, stvaranjem i marketingom ili poboljšanjem proizvoda ili procesa, ili stvaranjem i pružanjem usluge u aktivnostima standardizacije ili oblikovanjem politike. Eksploatacija može biti

komercijalna, društvena, politička ili usmjerena na poboljšanje javnog znanja i djelovanja. Također, uključuje preporuke za kreiranje politike putem povratnih informacija partnerima u projektu politike ili olakšavanje preuzimanja od strane drugih, npr. kroz stavljanje rezultata na raspolaganje pod otvorenim licencama. Usmjerena je na stvarnu upotrebu rezultata, prevođenje istraživačkih koncepata u konkretna rješenja koja imaju pozitivan učinak na kvalitetu života javnosti (Europska komisija, 2023).

Prema proračunu EU-a 2021. – 2027. komunikacija i vidljivost važni su dijelovi svih programa EU-a. Kada se upravlja projektima čije financije dolaze iz sredstava EU-a, očekuje se da se zadovolje sljedeći uvjete da bi povećali vidljivost projekata (Europska komisija, 2023):

- Svi korisnici sredstava Europske unije obvezni su potvrditi podrijetlo sredstava i osigurati vidljivost svih primljenih sredstava koja dolaze iz EU-a.
- Svaki od programa Europske unije implementira EU političke prioritete – bitno je da se komunikacijske aktivnosti povezuju s navedenim prioritetima, kako bi se građanima ukazalo na širu sliku i objasnilo kako projekt pridonosi ispunjenju tih prioriteta.
- Uključivanje u specifične komunikacijske aktivnosti – one se razlikuju od programa do programa, ovisi i o vrijednosti primljenih sredstava te i o specifičnom kontekstu. Komunikacijske aktivnosti mogu uključivati:
 - pripremu detaljnog plana komunikacije i širenje informacija,
 - pravila za *web* stranice, račune društvenih mreža i komunikacijske materijale,
 - organizaciju događanja, odnose s medijima,
 - *billboard*-e, plakate ili druge printane ili elektroničke prikaze.
- Ispravno korištenje amblema EU-a na vidljivom mjestu - znak Europske unije najvažniji je vizualni znak koji se koristi za označavanje podrijetla i osiguravanje vidljivosti financiranja EU-a. Osim amblema EU-a, niti jedan drugi vizualni identitet ili logotip ne smiju se koristiti za isticanje potpore EU-a. On se ne smije mijenjati niti spajati s drugim grafičkim elementima ili tekstovima. Ako se uz amblem Unije prikazuju i drugi logotipi, amblem Unije trebao bi biti barem iste veličine kao najveći od ostalih logotipa.
- Isticanje jednostavne izjave o financiranju gdje se spominje potpora Europske unije.

- Izjavu o financiranju "Financira Europska unija" ili "Sufinancira Europska unija" uvijek treba u cijelosti napisati i staviti pored amblema.

Slika 5: Logo izjave o financiranju iz sredstava Europske unije

Izvor: European Commission, preuzeto s https://commission.europa.eu/funding-tenders/maanaging-your-project/communicating-and-raising-eu-visibility_en (29.04.2023.)

- Korištenje točnih informacija - u vremenima dezinformacija, važno je koristiti službene i relevantne izvore i *web* stranice EU-pri podjeli informacija o EU. Osim toga, informacije o EU projektima moraju biti činjenično točne i ne smiju dovoditi u zabludu.
- Uključivanje EU u komunikaciju - ovisno o program, postoji mogućnost uključivanja EU u komunikaciju, na primjer:
 - očekuje se da će projekt imati veliki medijski utjecaj,
 - projekt je od strateške važnosti,
 - projekt je iznad određene financijske vrijednosti.
- Komunikacija i vidljivost ubrajaju su u prihvatljive troškove - svi izdaci povezani s komunikacijom i vidljivošću dio su aktivnosti i mogu imati koristi od financiranja EU-a.
- Dodjeljivanje EU-u prava na korištenje komunikacijskog materijala projekta - Europska unija ima pravo koristiti komunikacijski materijal koji proizvode i posjeduju primatelji sredstava EU-a. Ovo pravo dodijeljeno je u obliku besplatne, neisključive i neopozive licence. Trošak ove licence može se pokriti sredstvima EU-a, a vlasništvo nad građom ostaje primateljima EU sredstava.
- U slučaju prekršivanja zahtjeva moguće su financijske redukcije - ako primatelji sredstava EU-a prekrše bilo koju od svojih ugovornih obveza, financijski doprinos EU-a može se reducirati.

U nastavku rada biti će predstavljeni načini na koji su elementi vidljivosti uključeni u različite prekogranične programe koji su dostupni Republici Hrvatskoj.

2.1. Vidljivost i diseminacija rezultata INTERREG-a Italija – Hrvatska

Temeljni elementi komunikacijske strategije Programa *Interreg Italy – Croatia 2021-2027* jesu digitalni kanali poput *web* stranica, društvene mreže i internetske platforme. Točnije, Program će se graditi na trenutnoj prisutnosti društvenih medija (*Facebook, Twitter, YouTube*) te povećati broj sljedbenika u svrhu promicanja događaja, postignuća, inicijativa i uključivanja publike (*Interreg Italy – Croatia 2021-2027*).

Eng. *Interreg harmonized brand* usvojen je zbog neposredne vidljivosti na razini Europske unije. Za sve dionike biti će osigurane osnovne informacije u obliku formiranih dokumenata i komunikacijskih materijala koji su jednostavni za upotrebu. Kroz uključivanje mogućih korisnika u kontinuirane sastanke i online događaje, stvorit će se prilike za trajan dijalog, dok će se odnosi s medijima koristiti pri informiranju javnosti o pozivima za dostavu prijedloga i u svrhu povećanja posjeta na *web* stranici koja predstavlja prvu ulaznu točku za svu relevantnu komunikaciju. Prilike za kontinuirani dijalog s potencijalnim korisnicima osigurat će se njihovim uključivanjem u sastanke i online događaje. Odnosi s medijima koristit će se za informiranje o pozivima za dostavu prijedloga i povećanje prometa na *web* stranici. Ciljanim kanalima za tematski raznolike popise ciljnih skupina te kanala za širu javnost diseminirat će se projektne priče i publikacije, a kroz godišnji plan će se definirati i rasporediti sredstva za nabavu alata potrebnih za provođenje olakšanog unutarnjeg radnog toka te osiguranje kontinuirane edukacije osoblja. Sami rezultati i sva postignuća koja će biti stvorena od strane projekta i programa biti će promovirana i kapitalizirana u suradnji s nacionalnim ili EU organizacijama, INTERACT-om i drugim Interreg programima (*Interreg Italy – Croatia 2021-2027*).

U glavnom dokumentu koji se bavi prekograničnom suradnjom između Italije i Hrvatske, *Interreg Italy – Croatia 2021-2027*, sažeta su četiri komunikacijska cilja:

- Izrada nacрта – služi za olakšanu i kvalitetniju suradnju između članova javne uprave te pri podizanju kvalitete unutarnje komunikacije kroz povećanje komunikacijskih i digitalnih vještina svih sudionika Programa.
- Implementacija – uključivanje dionika i privlačenje signifikantnih korisnika kako bi se stvorili dugotrajni učinci kroz osvješćivanje i dizanje razine znanja o pravilima i očekivanjima Programa u svim područjima politike.
- Provođenje – pružanje podrške projektima tijekom njihove izvedbe moguće je ostvariti kroz povećanje razine znanja i obujma korisnika kako bi provedba projekata bila efikasna.

- Kapitalizacija – podizanje svijesti i vidljivosti učinaka Programa te jačanja ponovnog korištenja rezultata. Potrebno je pospješiti pristupačnost te povećati prijenos generiranog znanja kod određenih područja.

Prvi poziv na dostavu projektnih prijedloga kod Programa prekogranične suradnje Italije i Hrvatske objavljen je 28. studenog 2022. godine, a namijenjen je dvjema vrstama projekata, *Standard* i *Small-scale* projektima. Kod *Standard* projekta rok za prijavu je 20. ožujka 2023. godine, dok je kod *Small-scale* projekata rok bio 28. veljače 2023. godine (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2023).

Kako bi rezultati bili dostupni javnosti, provode se aktivnosti poput objave novosti i rezultata projekata na službenim *web* stranicama gdje su dostupni svima, objave rezultata u medijima, upoznavanje javnosti s projektima putem radionica koje se održavaju u obje zemlje. Kod prošlog financijskog razdoblja stvorena je posebna sekcija na *web* stranici koja je posvećena samo rezultatima projekata, a javno je dostupna svima. Na stranici se objavljuju videi koji se bave tematikom projekata, tematski *web* dokumenti (predstavljaju kombinaciju tradicionalnih i multimedijjskih alata u unikatni i interaktivni sadržaj), eng. *data dashboard* te tematske publikacije (infografika s glavnim programskim podacima, tematski izvještaji, finalni izvještaj (eng. *final book*) (Interreg Italy – Croatia, 2023).

Vidljivo je kako su na *web* stranici Interreg Italija - Hrvatska redovito objavljivani rezultati projekata i komunicirani prema javnosti. Također, stranica je izuzetno eng. *user friendly* te raspolaže različitim podacima namijenjenim za sve vrste korisnika od samih rezultata projekata, novosti o projektima, multimedije, dokumenata, događaja, baza podataka... Za novo financijsko razdoblje napravljena je i nova *web* stranica koja je interaktivna, zanimljiva i jednostavna za korištenje. Program Interreg Italija – Hrvatska pozitivan je primjer dobre diseminacije i komunikacije projektnih rezultata prema javnosti. Također, autorica rada nije naišla na probleme prilikom potrage za informacijama i rezultatima relevantnim za izradu ovog rada. Bitno je napomenuti kako je od velike važnosti pratiti kakve će komunikacijske strategije i vidljivost imati projekti koji će tek biti odobreni za financiranje od strane Europske unije.

2.2. Vidljivost i diseminacija rezultata INTERREG-a Mađarska – Hrvatska

Program Interreg Mađarska – Hrvatska za razdoblje od 2021. do 2027. u trenutku pisanja ovog rada još uvijek nije bio odobren te se kao temeljni dokument za obradu podataka koristio nacrt

programa (*Interreg VI-A) Mađarska-Hrvatska 2021-2027*). U dokumentu se navodi kako je komunikacija o djelovanju od strateške važnosti te je istaknuta kroz cjelokupno provođenje projekata i kroz diseminaciju rezultata. Kroz prijašnja iskustva temeljena na prošlim programima suradnje između dviju zemalja, dolazi se do konstatacije kako će se u novom višegodišnjem razdoblju naglasak staviti na efikasniju integraciju različitih kanala i alata. A glavnu misao vodilju predstavlja usklađivanje temeljne poruke Programa s zajedničkim brendom *Interreg*-a i Europske unije. Također, navodi se kako komunikacija pokušava biti maksimalno zelena te se velika pažnja prilaže i smanjenju stvaranja otpada. Kod svih komunikacijskih aktivnosti vodi se briga da svi imaju jednake mogućnosti te jednaka načela pristupa. Kako Program još nije odobren od strane Europske komisije, tako nisu ni objavljeni pozivi na dostavu projektnih prijedloga (*Interreg Hungary – Croatia 2021-2027*.)

U Dokumentu se spominje kako ciljevi imaju tzv. SMART obilježja (eng. *specific, measurable, achievable, realistic, timebound*), odnosno oni su specifični, mjerljivi, ostvarivi, realni, i vremenski ograničeni. U nastavku rada biti će navedeni komunikacijski ciljevi Programa (*Interreg Hungary – Croatia 2021-2027*):

- Cjelokupni proces provedbe Programa mora biti obavljen transparentno.
- Stvaranje poticajne atmosfere i zanimanja kod svih relevantnih skupina.
- Pružanje svih potrebnih informacija i uputa o zahtjevima provedbe za korisnike.
- Poticanje aktivnog i pozitivnog pristupa EU-u i njegovim institucijama kroz uključivanje građana.
- Stalni protok informacija kroz različite strukture provedbe programa.

Središnji prostor koji raspolaže svim informacijama te glavni alat za diseminaciju rezultata u javnost jest integrirani *web* portal. Također, zaslužan je i za direktan pristup kanalima programa na društvenim medijima. Osmišljen je i poseban odjeljak koji je namijenjen razmjeni relevantnih informacija među tijelima koja su odgovorna za provedbu Programa. Usto i baza podataka koja sadrži resurse potrebne za komunikacijske aktivnosti podržanih operacija. Jedan od najčešće upotrebljivanih komunikacijskih alata namijenjen krajnjim korisnicima jesu događaji na razini projekta i programa, te su ujedno i glavni izvor informacija o programu kada je riječ o široj javnosti. Tiskani materijali pokušavaju se svesti na minimum te se prednost daje digitalnim materijalima, dok se tiskani proizvode samo u izuzetnim slučajevima. Na stranici je vidljivo da postoji i eng.

newsletter, odjeljak za novosti, objave za medije, te fotografije događaja (*Interreg Hungary – Croatia 2021-2027*).

Neki od komunikacijskih kanala koji se koriste, kada je potrebno upotrijebiti poseban ciljani pristup, jesu i izravna e-pošta te telefonski pozivi. Kako bi se komunikacijske aktivnosti provodile ciljano i svrsishodno, dodjeljuje se i komunikacijski voditelj. U svrhu napredovanja odnosa s medijima, programom se nastoji postići proaktivniji pristup stvaranjem sve više gotovih informacija o samom Programu što će dovesti do točnosti i primjerenosti informacija. Predstavnicima medija pozvani su na sve događaje koji su organizirani u svrhu promocije i informiranja o Programu te na raspolaganju imaju priopćenja za javnost te druge informacije i materijale (*Interreg Hungary – Croatia 2021-2027*).

Uočljivo je kako *web* stranica kao glavno sredstvo diseminacije rezultata nije vizualno atraktivna te ne zadržava pozornost korisnika. Također, kako u trenutku pisanja rada temeljni dokument nije bio odobren, već samo njegov nacrt, niti stranica nije bila u potpunosti ažurirana u skladu s novim višegodišnjim razdobljem. Tek nakon odobrenja i provedbe budućih Projekata biti će moguće primijetiti kako će komunikacijski kanali funkcionirati na njihovoj razini.

2.3. Vidljivost i diseminacija rezultata INTERREG-a Slovenija – Hrvatska

Prema *Interreg Programme Slovenia – Croatia 2021-2027* navedeno je kako su pristup programa komunikaciji i vidljivosti razvijeni su u posebnoj komunikacijskoj strategiji. Komunikacija je usmjerena na prijenos informacija, podizanje svijesti, stvaranje suradnje zajednice i privlačenje aplikanata iz svih programskih područja. Na temelju programa i ciljeva upravljanja, sljedeći komunikacijski ciljevi podržavaju provedbu programa (*Interreg Programme Slovenia – Croatia 2021-2027*):

- Promicanje mogućnosti financiranja programa pružanjem informacija o svim pitanjima vezanim uz programe te motiviranje potencijalnih korisnika kako bi iskoristili mogućnosti koje pružaju EU fondovi.
- Podržavanje programskih tijela, aplikanata i korisnika u učinkovitoj provedbi projekta putem stvaranja dobrog funkcioniranja interne komunikacije između programskih tijela za izradu programa kako bi program učinkovito funkcionirao, te također pružanje visokokvalitetne i pravovremene podrške podnositeljima zahtjeva u svim fazama provedbe projekta.

- Podizanje svijest javnosti o programu pružanjem široj javnosti/medijima razumljive, jednostavne informacije o sufinanciranim projektima te ujedno promičući prednosti prekogranične mogućnosti suradnje i financiranja u programskom području i izvan njega te stavljanje naglaska na prednosti prekogranične suradnje za širu javnost u programskom području, promicanje postignuća i kapitalizacija projektnih aktivnosti.
- Suradnja s drugim programima Interrega razmjenom informacija i najboljih praksi kako bi se poboljšala među programska komunikacijska suradnja.
- Povećanje kapaciteta projekata za komuniciranje vlastitih postignuća podržavanjem i ohrabivanjem korisnika projekata u komunikacijskim aktivnostima, jačanju među projektne suradnje i promicanju kapitalizacije samih projektnih aktivnosti.

Kod ovog Programa već je otvoren prvi Poziv na dostavu projektnih prijedloga. On se odnosi na dostavu projektnih prijedloga za *Standard projekte* za Prioritet 1 („zelena i prilagodljiva regija“) i Prioritet 3 („dostupna i povezana regija“) te je dostupan od 24.03.2023. godine. U samom Pozivu istaknuti su kriteriji i smjernice koji se aplikanti trebaju pridržavati kako bi njihov Projekt bio odobren. Aplikanti koji žele prijaviti Projekte unutar Prioriteta 1 i 3, projektne prijedloge trebaju dostaviti do 24.05.2023. godine do 12:00 CET (*Central European Time*). Projekt se izvodi u trajanju do 30 mjeseci kada je riječ od Prioritetu 1, odnosno do 24 mjeseca kada je riječ o Prioritetu 3. Preporučuje broj partnera od minimalno 2 partnera (po jedan partner iz svake zemlje), dok je preporučen broj partnera njih 6 ili 1 EGTS (Europske grupacije za teritorijalnu suradnju) s predstavnicima iz obiju zemalja (Europski strukturni i investicijski fondovi, 2023).

Prema informacijama dostupnim na *web* stranici Europskih i investicijskih fondova, vidljivo je kako je rok dostave projekata na poziv na dostavu projektnih prijedloga kod *Standard projekata* za Prioritet 2, koji glasi „Otporna i održiva regija“, 21.06.2023., a projekti se mogu izvoditi u trajanju do 30 mjeseci. Broj partnera koji se preporuča je 6, isto kao i kod Prioriteta 1 i 3, dok je minimalan broj partnera koji mogu sudjelovati, njih dvoje, jedan partner iz Hrvatske, jedan iz Slovenije ili jedan EGTS partner s predstavnicima iz obiju zemalja (Europski strukturni i investicijski fondovi, 2023).

Prema dokumentu *Interreg Program Slovenija – Hrvatska*, vidljivo je kako se koriste različiti komunikacijski kanali i alati kojima se ostvaruje diseminacija sadržaja i rezultata projekata ciljanim skupinama, oni su:

- internetska stranica programa,

- profili na društvenim medijima,
- javni eventi (radionice za aplikante, korisnike i programske strukture, umrežavanje i informativni događaji, godišnja događanja...),
- digitalne ili tiskane publikacije,
- internetske kampanje zajedno s izradom vizualnih elemenata u cilju promidžbe ostvarenih rezultata projekata,
- članci te druge vrste pojavljivanja u medijima.

U istom Dokumentu navodi se kako vidljivost programa većinski ostvaruje putem samih projekat te da će se kroz organizaciju raznolikih događanja velika pozornost posvetiti i malim projektima, također i kroz mrežne stranice programa i profilima na društvenim mrežama. Biti će imenovan i službenik koji će posebno biti zadužen za usklađeno provođenje komunikacijskih aktivnosti i vidljivost projekata. Kao i kod prethodno objašnjenih programa i Interreg Slovenija – Hrvatska kao glavnim alatom diseminacije rezultata koristi se službenom *web* stranicom Programa gdje se objavljuju radionice namijenjene javnosti, odobreni projekti, vijesti, tj. galerija, relevantne informacije o Programu, programske upute... Analizom stranice, autorica je došla do zaključka kako bi se aktivnosti vezane uz diseminaciju trebala povećati kako bi rezultati bili vidljiviji javnosti. Također, stranica nije u potpunosti prilagođena novom programskom razdoblju koje je započelo još 2021. godine. Samim završetkom projekata koji će biti odobreni za financiranje u tekućem financijskom okviru stvara se i veća perspektiva vidljivosti i komunikacije na razini pojedinačnih projekata koji će se tek odviti.

2.4. Vidljivost i diseminacija rezultata INTERREG-a IPA CBC Srbija – Hrvatska 2021.-2027. i INTERREG IPA CBC Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora

Ciljevi komunikacije i vidljivosti programa su višestruki i ne bave se samo distribucijom informacija već su ključni za društvenu koheziju u prostoru, nastavak dijaloga s partnerima za povećanje učinkovitosti programa, dugoročne održivosti i njegove djelotvornosti (*Interreg VI-A) IPA CBC Croatia - Serbia 2021-2027, (Interreg VI-A) IPA CBC Croatia – Bosnia and Herzegovina – Montenegro 2021-2027*). U daljnjem tekstu navedeni su komunikacijski ciljevi koji su isti kod oba programa te se tamo i navode, a oni su sljedeći:

- uključivanje ljudi i ohrabrivanje u razmišljanju o projektnim idejama,
- jačanje svijesti o prekograničnoj suradnji i prikaz primjera dobre prakse,
- poticanje prekograničnog dijaloga na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini kod donositelja odluka,
- jačanje vidljivosti EU fondova u regiji/zemljama sudionicima,
- gradnja kapaciteta potencijalnih dionika,
- prikaz primjera dobre prakse na razini EU-a.

Spomenuti ciljevi provodit će se kroz različite aktivnosti koje će se ostvarivati ovisno fazi u kojoj se program nalazi i najvažnijim ciljevima relevantne faze (*Interreg VI-A) IPA CBC Croatia - Serbia 2021-2027, (Interreg VI-A) IPA CBC Croatia – Bosnia and Herzegovina – Montenegro 2021-2027*).

Važno je spomenuti kako sve aktivnosti koje se vezuju uz komunikaciju i vidljivost ciljaju različite dionike iz svih zemalja partnera. Točnije, ciljana publika sastojat će se od vladinih i nevladinih organizacija i donositelja odluka, nacionalnih i regionalnih organizacija, nacionalnih, regionalnih i lokalnih zastupnika medija, institucionalnih aktera, srednjih i malih poduzeća te građana iz programskog područja (*Interreg VI-A) IPA CBC Croatia - Serbia 2021-2027, (Interreg VI-A) IPA CBC Croatia – Bosnia and Herzegovina – Montenegro 2021-2027*).

Komunikacija programa provodit će se uglavnom digitalno te će se temeljiti na različitim formatima, na primjer *online* kampanje, videi i ostale audio-vizualne produkcije, digitalne publikacije. Snažan sistem komunikacije programa temelji se na *web* stranici programa, *newsletter*-u, kanalima društvenih mreža (*Facebook, LinkedIn*). *Web* stranica se navodi kao glavni kanal za informiranje ciljnih skupina o novostima o programu i otvorenim pozivima, sadrži sve informacije Interreg Regulacije, dok info kutak nudi različite publikacije i info grafike, uz videe i uspješne priče projekata. *Web* stranica Programa i društvene mreže bit će glavni izvor koji će na tjednoj bazi promovirati pozive na dostavu prijedloga, programske kampanje, *event*-e te projektne rezultate. Također, program će organizirati ključne promocije događaja kako bi se povećala vidljivost rezultata, organizacijom konferencija poput *European Cooperation Day*, *online* događaja različite tematike i raznih treninga (*Interreg VI-A) IPA CBC Croatia - Serbia 2021-2027, (Interreg VI-A) IPA CBC Croatia – Bosnia and Herzegovina – Montenegro 2021-2027*).

Kod oba programa glavni kanal za diseminaciju rezultata jesu službene *web* stranice programa. Na *web* stranici programa Interreg IPA Hrvatska – Srbija, vidljivo je da se diseminacija rezultata

provodi kroz objavu vijesti, organizaciju događaja, također dostupni su i svi do sada finalizirani projekti. Na stranici je dostupan tzv. info kutak čijom su posjetom dostupni kalendar događanja, vijesti, publikacije, objave medija pa čak i novinski isječci. Stranica nije toliko vizualno privlačna, ali je vrlo jednostavna za korištenje te su sve relevantne informacije lako dostupne. Što se tiče programa Interreg IPA Hrvatska – Crna Gora – Bosna i Hercegovina, njegova *web* stranica ne sadrži mnogo podataka o rezultatima projekta već samo odjeljak vezan uz vijesti o projektima.

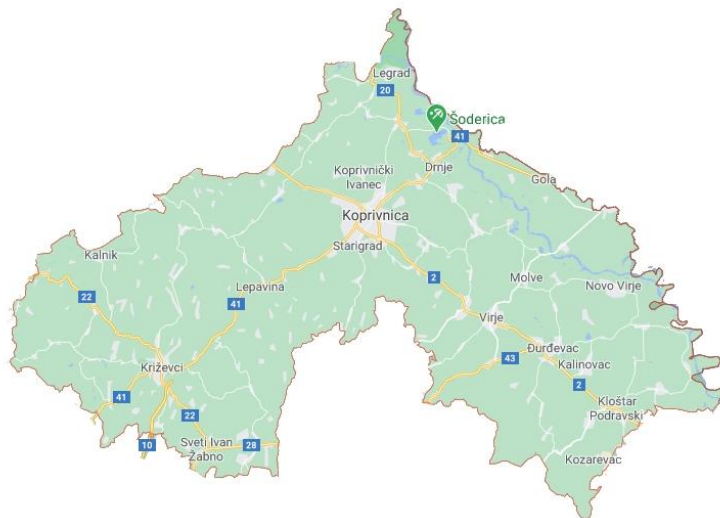
Unatoč komunikacijskim strategijama i službenim stranicama programa koje su razvijane u svrhu razvitka i jasnijeg viđenja projekata suradnje, od velike je važnosti detaljnije istražiti u kojoj su količini i na koji način prekogranični EU Projekti vidljivi krajnjim korisnicima kojima su zapravo i namijenjeni, odnosno stanovništvu koje živi u pograničnim područjima na kojima se ovi projekti i odvijaju. Tek kada pojedinačni projekti budu odobreni i provedeni, moći će se doći do zaključka koliko su učinkoviti izabrani komunikacijski kanali kod odobrenih projekata.

3. Prekogranični EU projekti Koprivničko-križevačkoj županiji

Koprivničko-križevačka županija provodi brojne EU projekte na svom prostoru kojima je cilj pružiti lokalnom stanovništvu veću kvalitetu života, ali i integrirati ih sa susjednim, europskim, zemljama, te ih približiti u stvaranju europskog identiteta. Županija u velikoj mjeri surađuje sa pograničnim mađarskim regijama te zajednički provode mnogobrojne projekte. Organizacija koja je zadužena za provedbu projektnih aktivnosti Županije jest PORA – Regionalna razvojna agencija Koprivničko-križevačke županije.

3.1. Općenito o Koprivničko-križevačkoj županiji

Koprivničko-križevačka županija prostire se na 1.748 km², na prostoru Sjeverozapadne Hrvatske te u njoj živi 101.661 stanovnika. Površinom i brojem stanovnika, Županija je sedamnaesta hrvatska županija po veličini. Sjedište županije je grad Koprivnica, a uz njega se u Županiji nalaze još dva grada, Križevci i Đurđevac. Koprivničko-križevačka županija graniči s Međimurskom, Varaždinskom, Zagrebačkom, Bjelovarsko-bilogorskom i Virovitičko-podravskom županijom. Na sjeveroistoku graniči s Republikom Mađarskom. Županija se nalazi na geografski šarolikom području, pa se tako ta ona imaju različita prirodno-geografska, demografska, gospodarska i prometna obilježja. Županijom predsjedava župan Darko Koren (Koprivničko-križevačka županija, 2023).

Slika 6: Geografski položaj Koprivničko-križevačke županije

Izvor: Koprivničko-križevačka županija, preuzeto s: <https://kckzz.hr/hr/saznajte-vise/gradovi-i-opcine> (08.06.2023.)

Dva su pravca koja obilježavaju geografsko-prometni položaj, oni su sekundarni transverzalni i longitudinalni prometni pravac. Sekundarno transverzalni pravac spaja Republiku Hrvatsku, naročito Jadran, s istočnim i srednjeeuropskim zemljama te također povezuje Zagreb s podravskim bazenom. Dok dravskom nizinom prolazi sekundarno longitudinalni pravac koji povezuje istočnu i središnju Hrvatsku kao i jugoistočnu Europu sa srednje i zapadnoeuropskim zemljama. Na službenoj stranici Županije navodi se kako geoprometni položaj treba usmjeravati budući razvoj prostora i gospodarstva iste (Koprivničko-križevačka županija, 2023).

Na *web* stranici Županije, navode se njena misija i vizija (Koprivničko-križevačka županija, 2023):

- Misija Koprivničko-križevačke županije jest svojim korisnicima, (građanima, gospodarstvu i zajednici) kroz osiguravanje najviših standarda kvalitete usluga područne samouprave, pružiti prosperitet i zadovoljstvo.
- Kao vizija se na *web* stranici Županije navodi sljedeće „Koprivničko-križevačka županija - Županija u službi čovjeka“, odnosno Županija se vidi kao prostor koji svojim građanima može omogućiti visok životni standard, očuvanje tradicije te prirodnih i kulturnih dobara.

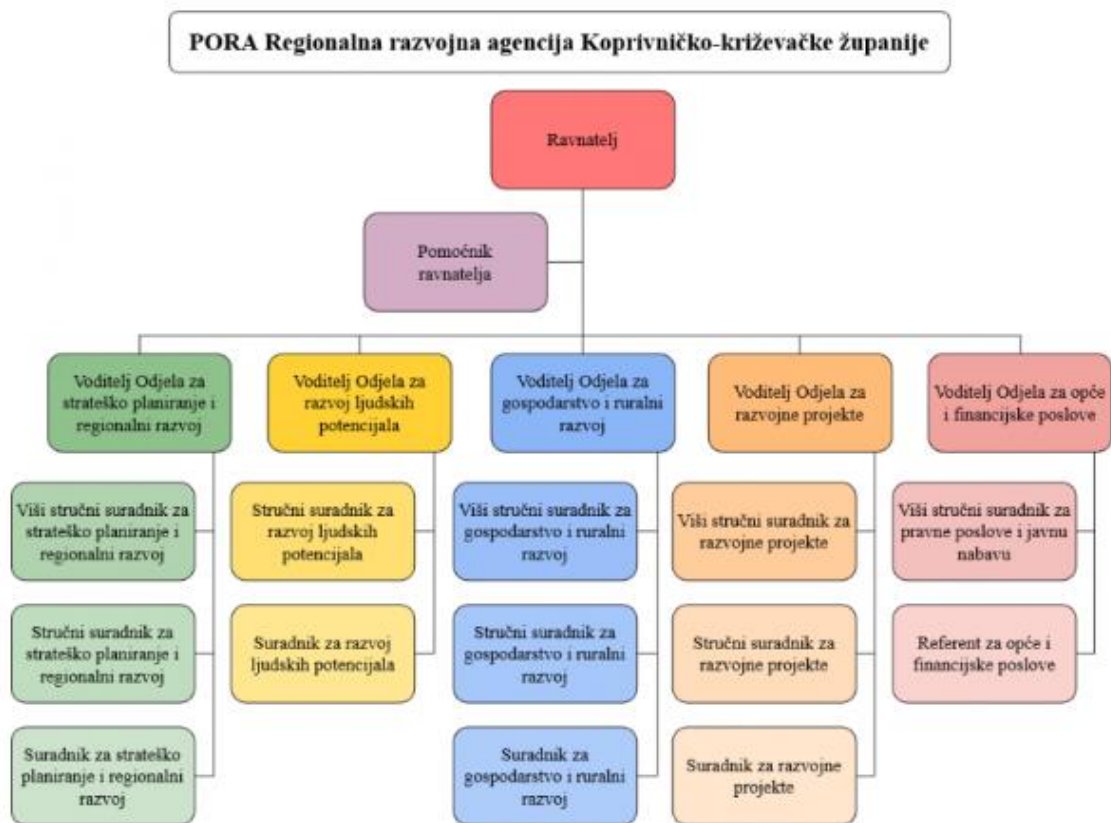
3.2. PORA – regionalna razvojna agencija Koprivničko-križevačke županije

PORA Regionalna razvojna agencija Koprivničko-križevačke županije osnovana je na temelju *Zakona o ustanovama* i *Odluke Županijske skupštine Koprivničko-križevačke županije* te od 19. siječnja 2007. godine posluje u pravnom prometu kao „PORA“ Razvojna agencija Podravine i Prigorja za promicanje i provedbu aktivnosti usmjerenih na razvoj Koprivničko-križevačke županije. PORA je regionalni koordinator za razvoj za područje Županije. A njene dužnosti tiču se poslova vezanih uz koordinaciju regionalnog razvoja Koprivničko-križevačke županije (PORA, 2023.).

PORA na svojoj *web* stranici navodi svoju misiju i viziju (PORA, 2023.):

- Misija PORA je izrada, primjena, monitoring i izvješćivanje o provedbi županijskih dokumenata od strateške važnosti i razvoj partnerstva dionika javnog, civilnog, privrednog sektora i akademske zajednice te time stvoriti preduvjete za uspješno upravljanje razvojem Županije.
- Kao vizija se ističe to da je PORA Regionalna razvojna agencija središnja ustanova za koordinaciju upravljanja razvojem Županije te ujedno i regionalni koordinator.

PORA je također i koordinator izrade dokumenta *Plan razvoja Koprivničko-križevačke županije za razdoblje 2021. do 2027. godine*. Plan je sastavljen u okviru projekta „Uz PORU po potporu“ (Plan razvoja Koprivničko-križevačke županije za razdoblje 2021. do 2027. godine).

Slika 7: Ustrojstvo PORE Regionalne razvojne agencije Koprivničko-križevačke županije

Izvor: PORA, preuzeto s: <https://pora.com.hr/organizacijska-struktura/> (10.06.2023.)

Iz gore navedene slike vidljivo je ustrojstvo razvojne agencije PORA, na čelu agencije jest ravnatelj, potom slijedi njegov pomoćnik. Ravnateljica ove razvojne agencije je Melita Birčić, dok je njena pomoćnica Senada Ranilović. Potom se struktura grana na voditelje odjela koji pod sobom imaju od dva pa do tri stručna suradnika za razvoj koji se bave resornim područjima.

PORA na svojoj službenoj *web* stranici navodi jedan opći te pet posebnih ciljeva za naredno trogodišnje razdoblje, a oni su sljedeći (PORA, 2023.):

- OPĆI CILJ – obnašanje poslova vezanih uz javnu ovlast i svih ostalih dužnosti i projekata koji potiču razvoj Koprivničko-križevačke županije.
- POSEBNI CILJEVI:
 - Izrada *Plana razvoja Koprivničko-križevačke županije* zajedno s drugim strateškim i razvojnim dokumentima Županije, a ujedno i izvršenje dokumenata za koje Županija PORU ovlasti kao osnivača.
 - Provjera koja uključuje usklađenost hijerarhijski viših dokumenata strateškog plana i dokumenata strateškog planiranja razvoja Županije kao i odlučivanje o usklađenosti navedenih dokumenata.
 - Sve projekte razvojnog značaja za Županiju upisuje se u elektronički registar razvojnih projekata, monitoring njihova stanja te koordinacija upisa drugih javnih tijela u registar.
 - Radi potrebe županijskog partnerskog vijeća obavljaju se administrativni i stručni poslovi te se naravno i sudjeluje u radu partnerskih vijeća.
 - U svrhu provedbe i pripreme EU projekata pruža se stručna i tehnička pomoć.

3.3. Primjeri prekograničnih EU projekata u KKŽ

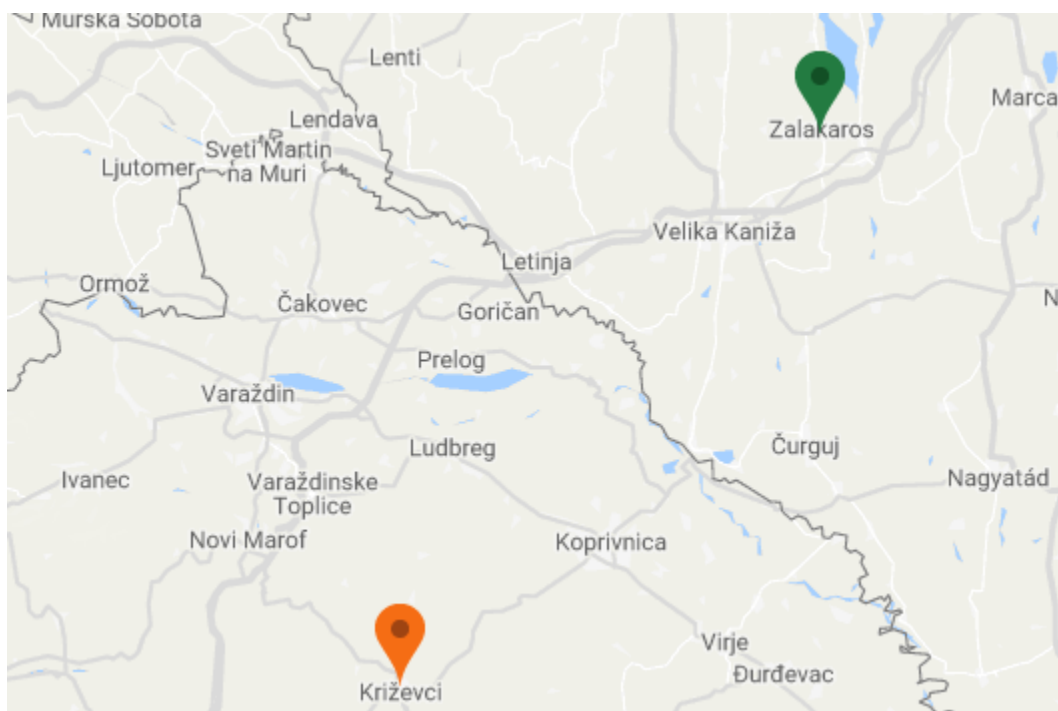
Iz izvora dostupnih autorici rada, vidljivo je kako Koprivničko-križevačka županija sudjeluje kao partner samo u prekograničnoj suradnji Interreg Mađarska – Hrvatska. Pa će tako u nastavku rada biti navedeni neki od relevantnih projekata koji su se odvijali u višegodišnjem financijskom okviru od 2014 do 2020. godine. Kako se županija nalazi u pograničnom području između dviju zemalja, Mađarske i Hrvatske, sasvim je prirodno da ova Županija sudjeluje u projektima vezanim uz suradnju između spomenutih zemalja.

3.3.1. Širenje prekogranične cikloturističke mreže kroz izgradnju kapilarnih biciklističkih staza u Križevcima i Zalakarosu – *Cyclo-Net*

Projekt *Cyclo-Net* dio je programa prekogranične suradnje između Hrvatske i Mađarske u programskom razdoblju od 2014. do 2020. godine. Program je odobren za sufinanciranje od strane Europske unije na prvom pozivu za donošenje projektnih prijedloga. Glavni partner projekta je

Grad Križevci, a projekt je proveden u suradnji s mađarskim Gradom Zalakaros u razdoblju od 20 mjeseci. Projekt se počeo provoditi 01. studenog 2017. godine te je završio 30. lipnja 2019. godine. Totalni budžet koji je bio potreban za provođenje *Cyclo-Net* projekta iznosi 1 593 127,95 eura, od toga je 85% sufinancirano iz Europskog fonda za regionalni razvoj (Križevačka udruga biciklista, 2023).

Iz dane ilustracije vidljivo je geografsko područje koje obuhvaća prekogranični EU projekt *Cyclo-Net*.

Slika 8: Geografsko područje projekta *Cyclo-Net*

Izvor: Keep EU, preuzeto s: <https://keep.eu/projects/25931/Extension-of-cross-border-c-EN/> (18.06.2023.)

Projektna ideja nastala je na temelju osvješćivanja građana Križevaca i Zalakarosa o zdravom i aktivnom načinu života te koristi korištenja bicikala kao prijevoznog sredstva. Primijećeno je povećanje broja stanovništva koje bicikl koriste za rekreaciju. S obzirom da ovo područje posjeduje brojne prirodne i društvene resurse, izvrsnu prometnu povezanost i geografski položaj, oba partnera uočila su velik potencijal u razvoju aktivnog turizma. No, problem na koji su naišli jest nedovoljan razvoj cikloturističke i rekreativne infrastrukture. Upravo zbog toga partneri su kao glavni projektni cilj postavili razvoj cikloturističke infrastrukture na spomenutom području koji predstavlja

preduvjet za stvaranje lokalnog gospodarskog rasta koji se temelji na eksploataciji bogate prirodne i kulturne baštine ovog područja na održivi način (Keep EU, 2023).

U nastavku će biti prikazan tablični prikaz u kojemu su izdvojeni najbitnije značajke spomenutog projekta. Značajke koje su izdvojene jesu vrijednost projekta, partneri koji sudjeluju, glavni rezultati te samo trajanje projekta.

Tablica 4: Glavne značajke projekta prekogranične suradnje „Širenje prekogranične cikloturističke mreže kroz izgradnju kapilarnih biciklističkih staza u Križevcima i Zalakarosu – *Cyclo-Net*“

Vrijednost projekta	1 593 127,95€
Partneri na projektu	Grad Križevci i grad Zalakaros
Glavni rezultati projekta	Povećanje broja stanovnika koji bicikl koriste za rekreaciju, poboljšanje cikloturističke infrastrukture
Trajanje projekta	1.11.2017. - 30.06.2019

Izvor: izrada autorice prema podacima navedenim u odlomku

Iz tablice 4 vidljivo je kako sveukupna vrijednost projekta doseže nešto više od 1.5 milijuna eura, od koji je 85% financirano iz sredstava Europske unije. Dva su projektna partnera koja sudjeluju, glavni partner je Grad Križevci, drugi partner je Grad Zalakaros iz Mađarske. Projekt se odvio u periodu od 20 mjeseci. A neki od rezultata jesu povećanje broja stanovnika koji se rekreativno bave biciklizmom te unapređivanje cikloturističke infrastrukture.

3.3.2. Prekogranične vinske ceste 2 – Od vinskih cesta do zajedničkog mađarsko hrvatskog turističkog brenda – stvaranje prepoznatljivog imidža prekogranične vinske regije

Ovaj projekt suradnje između Mađarske i Hrvatske odobren je za financiranje od strane Europske unije u sklopu programa prekogranične suradnje Interreg Mađarska – Hrvatska 2014-2020. Glavni partner projekta jest Grad Križevci, te se projekt izvodi u suradnji s projektnim partnerom *Tenkes Borvidékfejlesztő Nonprofit Kft.* Projekt se provodio u razdoblju od 01.09.2020. do 31.12.2022. godine, rok izvedbe bio je produžen do kraja 2022. godine zbog brojnih ograničenja uzrokovanih pojavom COVID-a 19. Projekt je se smatra svojevrsnim nastavkom projekta "Cross-border wine routes - Od vinogradarske tradicije do vinskog turizma", kojeg je Grad Križevci provodio tijekom 2013. u suradnji s mađarskom Vinskom cestom Pécs-Mecsek, Udrugom vinskih podruma

Mecseknádasd, Općinom Kalnik i Općinom Sveti Petar Orehovec. Rezultat spomenutog projekta je osnutak Vinske ceste Križevci-Kalnik-Orehovec. Također, spomenuto je kako je zbog velikog interesa projekt morao biti proširen osim na područja koja je prvotno uključivao (Grad Križevci, Općina Kalnik i Općina Sv. Petar Orehovec) i na područje Općine Gornja Rijeka (*PRIOPĆENJE ZA JAVNOST 22-2022 U Mađarskoj održana završna konferencija projekta "Cross-border wine routes 2"*, 2023).

Slika 9: Logo projekta „Prekogranične vinske ceste 2“

Izvor: *PRIOPĆENJE ZA JAVNOST 22-2022 U Mađarskoj održana završna konferencija projekta "Cross-border wine routes 2"* (01.07.2023.)

Dana slika prikazuje logo projekta „Prekogranične vinske ceste 2“. Cilj projekta „Prekogranične vinske ceste 2“ otići je korak dalje u vidu stvaranja prepoznatljivog imidža prekogranične regije Mađarska-Hrvatska kao vinske regije kroz njen daljnji razvoj, brendiranje i pozicioniranje na tržištu čime se omogućuje porast turističkih kapaciteta i aktivnosti na tome području što doprinosi rastu broja turista regije, dužem boravku te povećanoj potrošnji. Gradonačelnik Grada Križevaca istaknuo je kako su brojni benefiti koje su ostvarili Grad i susjedne općine provedbom ovog projekta. Uočen je napredak u razvoju vinskog turizma te u stvaranju imidža Križevaca i okolice kao atraktivne turističke destinacije (*PRIOPĆENJE ZA JAVNOST 22-2022 U Mađarskoj održana završna konferencija projekta "Cross-border wine routes 2"*, 2023).

Najveći dio financija otišao je na izgradnju infrastrukture, odnosno ljetne pozornice u dvorištu Gradske knjižnice u Križevcima koja bi se koristila u svrhu održavanja brojnih vinskih događanja na otvorenome (Martinje, Vinčekovo), prigodne izložbe vina i za mnoge druge manifestacije. Također, sredstva su se koristila i za nabavu opreme koja je potrebna za održavanje turističkih manifestacija. Osigurani su i sredstva za održavanje i unaprjeđenje bitnih vinskih manifestacija,

poput Večeri vina i čvaraka i Večeri klizanja i kuhanog vina (*PRIOPĆENJE ZA JAVNOST 22-2022 U Mađarskoj održana završna konferencija projekta "Cross-border wine routes 2"*, 2023). Sveukupno je izdvojeno 399 771,57 eura kako bi se projekt ostvario.

Tablica 5: Glavne značajke projekta prekogranične suradnje „Prekogranične vinske ceste 2 – Od vinskih cesta do zajedničkog mađarsko hrvatskog turističkog brenda – stvaranje prepoznatljivog imidža prekogranične vinske regije“

Vrijednost projekta	399 771,57 €
Partneri na projektu	Grad Križevci, <i>Tenkes Borvidékfejlesztő Nonprofit Kft.</i>
Glavni rezultati projekta	Stvaranje infrastrukture i nabava opreme potrebne za održavanje manifestacija, osigurana sredstva za održavanja i unapređenje bitnih vinskih manifestacija
Trajanje projekta	01.09.2020. - 31.12.2022.

Izvor: izrada autorice prema podacima navedenim u odlomku

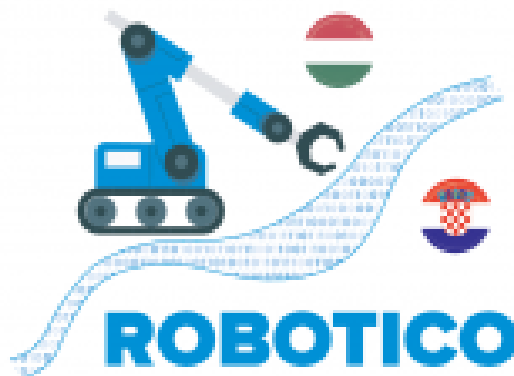
Gore navedena tablica 5 prikazuje glavne značajke projekta „Prekogranične vinske ceste 2“ kroz iste elemente koji su spomenuti u prethodnom podnaslovu. Vidljivo je kako su sveukupna sredstva izdvojena za provedbu projekta iznose 399 771,57 €. Glavni partner je Grad Križevci, a partner s kojim grad surađuje je *Tenkes Borvidékfejlesztő Nonprofit Kft.* Projekt se odvijao u periodu od 27 mjeseci. Neki od rezultata na koje se stavlja naglasak jesu stvaranje infrastrukture i nabava opreme potrebnih za održavanje manifestacija, te osiguravanje financijskih sredstava za održavanje manifestacija.

3.3.3. Projekt ROBOTICO – *ROBOTics in Interregional Cooperation*

Projekt ROBOTICO prekogranični je projekt suradnje između Mađarske i Hrvatske, odnosno između vodećeg partnera Strukovne škole Đurđevac, Osnovne škole Csurgo te Osnovne škole Ferdinandovac. Dakle, prema lokaciji projektnih partnera, vidljivo je kako se projekt provodi na području Koprivničko-križevačke županije i mađarske županije Somogy megye. Projekt je dio programa *Interreg Mađarska-Hrvatska 2014-2020*, odvijao se u periodu od 20 mjeseci, a iznos europskih sredstava koja su mu dodijeljena je 236 922,04 eura. Projekt je sa svojom provedbom započeo 01. siječnja 2021. godine. Osnovni cilj projekta bio je popularizirati robotiku u STEM području. Navodi se kako će ovaj projekt pomoći u razvoju znanja i vještina u programiranju, 3D

modeliranju, astronomiji, mehatronici kroz razvijene izvannastavnog plana i specijalizirane radionice u kampovima (Strukovna škola Đurđevac, 2023.).

Ilustracija u nastavku daje prikaz loga prekograničnog projekta suradnje između Koprivničko-križevačke županije i mađarske županije Somogy megye.

Slika 10: Logo projekta ROBOTICO

Izvor: Strukovna škola Đurđevac, preuzeto s: <http://ss-strukovna-djurdjevac.skole.hr/robotico>
(11.06.2023.)

Projekt je bio usmjeren na razvoj STEM obrazovanja u tri škole sudionice uz prijenos znanja između nastavnika, kao i između učenika. Vrlo ambiciozan inicijalni plan brojnih zajedničkih školskih kampova i edukativnih radionica bio je suočen s velikim izazovima zbog pandemije COVID-19, ali je unatoč tome uspješno realiziran korištenjem opcije hibridnog događanja i reorganizacijom aktivnosti (Interreg Mađarska-Hrvatska, 2023).

Tablica 6: Glavne značajke projekta prekogranične suradnje „Projekt ROBOTICO – ROBOTics in Interregional Cooperation“

<i>Vrijednost projekta</i>	236 922,04€
<i>Partneri na projektu</i>	Obrtnička škola Đurđevac, Osnovna škole Csurgo, Osnovne škole Ferdinandovac
<i>Glavni rezultati projekta</i>	Organizacija hibridnih školskih kampova i edukativnih radionica, razvoju znanja i vještina u programiranju, 3D modeliranju, astronomiji, mehatronici
<i>Trajanje projekta</i>	01.01.2021. – 31.08.2022.

Izvor: izrada autorice podacima navedenim u odlomku

Tablica 6 prikazuje četiri važne značajke koje omogućuju jednostavnije shvaćanje cjelokupnog projekta. Vidljivo je kako je u Projekt od strane Unije i partnera uloženo 236 922,04 eura. Navedena su sva tri partnera koja surađuju na projektu, a glavni partner je Obrtnička škola Đurđevac. Neki od rezultata koji su postignuti u 20 mjeseci održavanje projekta jesu organizacija hibridnih školskih kampova i radionica, zbog pojave koronavirusa, prvotno je bilo planiranje izvođenje svih projekata u *onsite* obliku. Potom, stvaranje vještina programiranja, 3D modeliranja...

Može se zaključiti kako Koprivničko-križevačka županija svoju prekograničnu suradnju u okviru Interreg projekata provodi s regijama iz susjedne Mađarske. Geografski su ove regije značajno povezane te je njihova suradnja sasvim prirodna te pozitivno utječe na stanovništvo i prostor ovih pograničnih krajeva. U prošlom financijskom razdoblju odobreni su brojni projekti koji su promicali suradnju ovih dviju zemalja, njih 111. Projekti koji su bili odobreni odnose se na održivi turizam, sport, STEM područje, obrazovanje, umjetnost, očuvanje kulturne baštine i na još mnoga druga područja. Najviše sredstava od navedenih projekata izdvojeno je za provođenje projekta „Širenje prekogranične cikloturističke mreže kroz izgradnju kapilarnih biciklističkih staza u Križevcima i Zalakarosu – Cyclo-Net“. Već je spomenuto kako je za projekt izdvojeno 1 593 127,95 eura. Što je i logično jer za ovaj projekt od tri navedena bila potrebna izgradnja cikloturističke infrastrukture (biciklističke staze, signalizacija...) koja bi povezivala dvije zemlje. Svi od projekata usmjereni su na unapređenje života lokalnog stanovništva krajeva u kojima se odvijaju.

4. Istraživanje o vidljivosti prekograničnih EU projekata u Koprivničko – križevačkoj županiji

Kako bi se istražila vidljivost EU projekata među samim stanovništvom Koprivničko-križevačke županije bilo je potrebno izraditi praktični dio rada koji se sastoji od istraživanja koje je provedeno među stanovništvom Županije. U tu svrhu izrađen je anketni upitnik koji je distribuiran među stanovništvom.

1.1. Vremenski, prostorni i sadržajni obuhvat istraživanja

Za potrebe utvrđivanja razine vidljivosti prekograničnih EU projekata u Koprivničko-križevačkoj županiji izrađen je anketni upitnik. Podaci su bili prikupljeni od 5. do 24. kolovoza 2023. godine samo među stanovništvom Koprivničko-križevačke županije. Ispitivanje je bilo provedeno u *online* i *onsite* obliku. Pod *online* oblikom podrazumijeva se izrada anketnog upitnika u alatu *Google forms* te njegova distribucija putem društvenih mreža, dok se pod *onsite* oblikom podrazumijeva izrada anketnog upitnika u papirnatom obliku te sakupljanje odgovora uživo, odnosno zaustavljanjem građana i njihovim ispunjavanjem papirnato oblika ankete. Upitnik se sastoji od pitanja zatvorenog tipa sa ponuđenim odgovorima, pitanja otvorenog tipa te pitanja ponuđenim odgovorima ljestvice intenziteta. Prikupljeno je sveukupno 100 anketnih upitnika od kojih je njih 78 bilo ispunjeno pristupom linku koji je bio podijeljen na društvenim mrežama, te 22 upitnika u papirnatom obliku, kako bi bili obuhvaćeni i građani koji ne koriste društvene mreže.

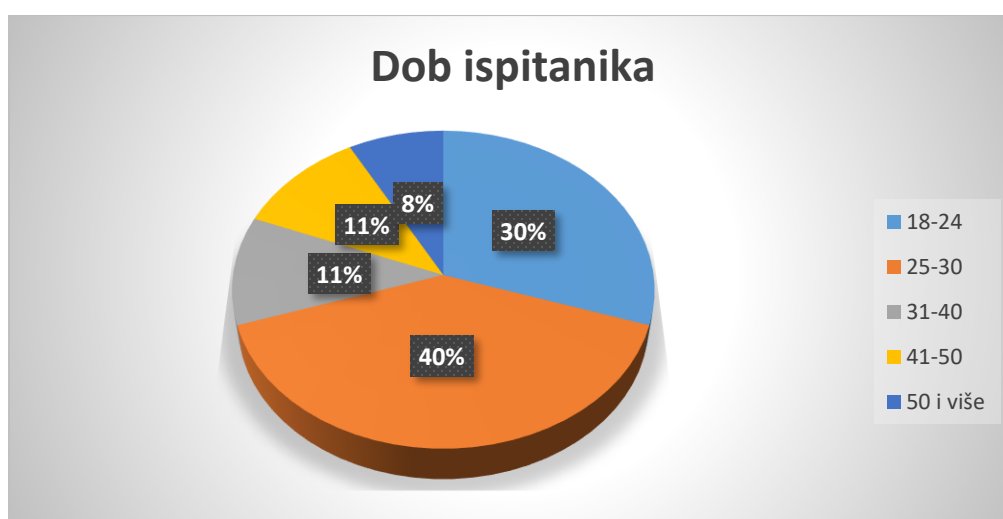
Anketa se sastoji od 36 pitanja. Prvi dio upitnika sadrži pitanja koja istražuju socio-demografski profil ispitanika, poput dobi, spola, mjesta stanovanja, radnog statusa i stručne spreme. Drugi dio upitnika sastoji se od pitanja koja se odnose na opće stavove stanovnika županije prema EU projektima generalno. Dok se posljednji dio upitnika odnosi na stavove građana prema odabrana tri prekogranična EU projekta koji su provedeni na području Županije, a već ranije spomenuta u radu. Na temelju prikupljenih odgovora dobiveni su podaci o stavovima i percepciji vidljivosti, utjecaju i značaju prekograničnih EU projekata na područje Koprivničko-križevačke županije.

1.2. Rezultati istraživanja

U nastavku rada slijedi analiza rezultata dobivenih provođenjem anketnog upitnika. Kao što je spomenuto u prethodnom odlomku rješavanju anketnog upitnika pristupilo je 100 stanovnika Koprivničko-križevačke županije u periodu od 20 dana. Slijede grafički prikazi prikupljenih odgovora koji daju lakši uvid u rezultate dobivene provedenim anketnim istraživanjem.

1.2.1. Socio-demografski profil ispitanika

Ovaj podnaslov obrađuje podatke koji su prikupljeni u prvom dijelu anketnog upitnika koji istražuje socio-demografski profil stanovnika Županije koji su ispunili anketni upitnik. Ovaj dio upitnika sastoji se od 5 pitanja zatvorenog tipa s jednim mogućim odgovorom, a sva pitanja bila su obaveznog karaktera.

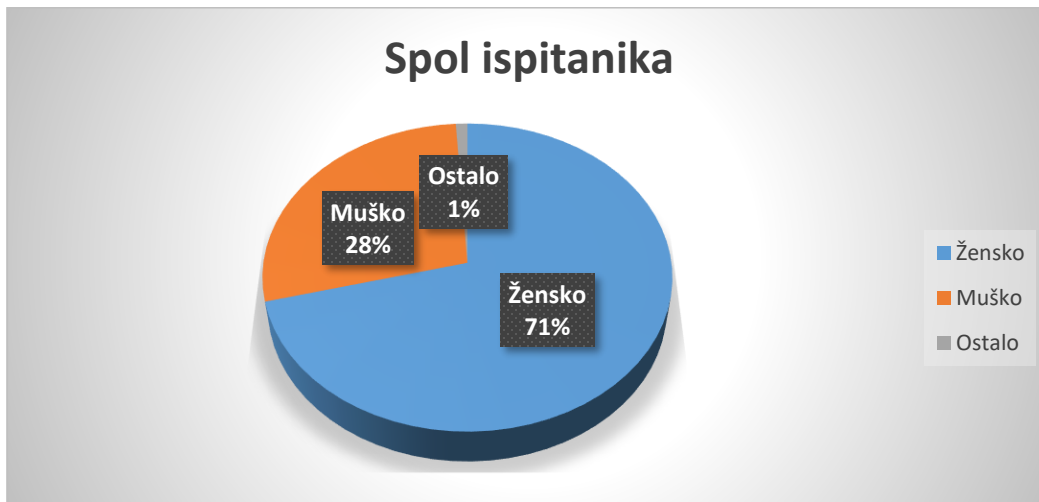

Graf 1: Struktura ispitanika prema dobi

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Iz grafa broj 1 koji prikazuje dob ispitanika, vidljivo je kako se od 100 ispitanika najviše njih nalazi u rasponu dobi između 25 do 30 godina, njih 40%, dok je najmanji broj ispitanika u rasponu dobi od 51 i više godine, 8% ispitanika. Jednak broj ispitanika, njih 11%, nalazi se u raspon 31-40 godina i u rasponu 41-50 godina, a 30% ispitanika, pripada dobnoj skupini od 18 do 24 godine.

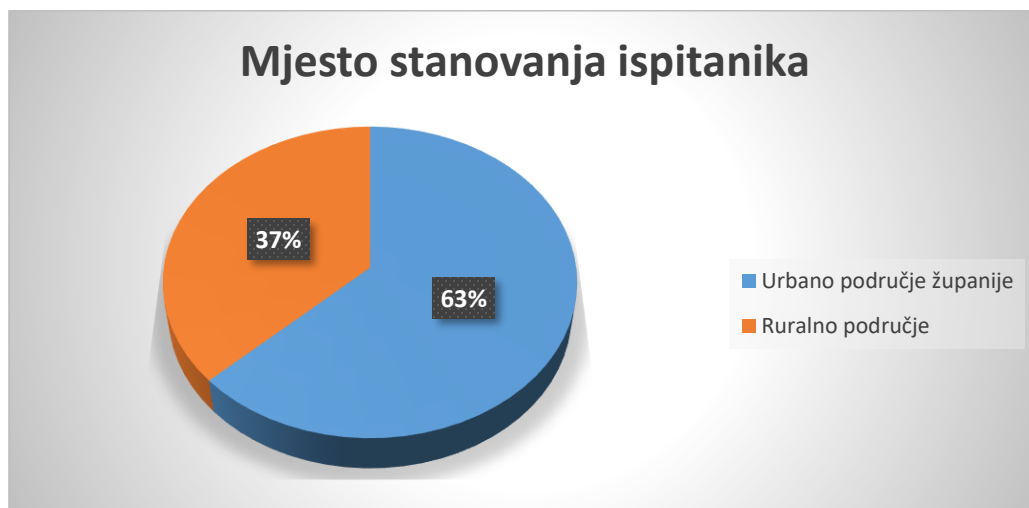
U nastavku rada je moguće vidjeti strukturu ispitanika prema spolu. Ovdje su ispitanicima dane tri mogućnosti odgovora.

Graf 2: Struktura ispitanika prema spolu

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

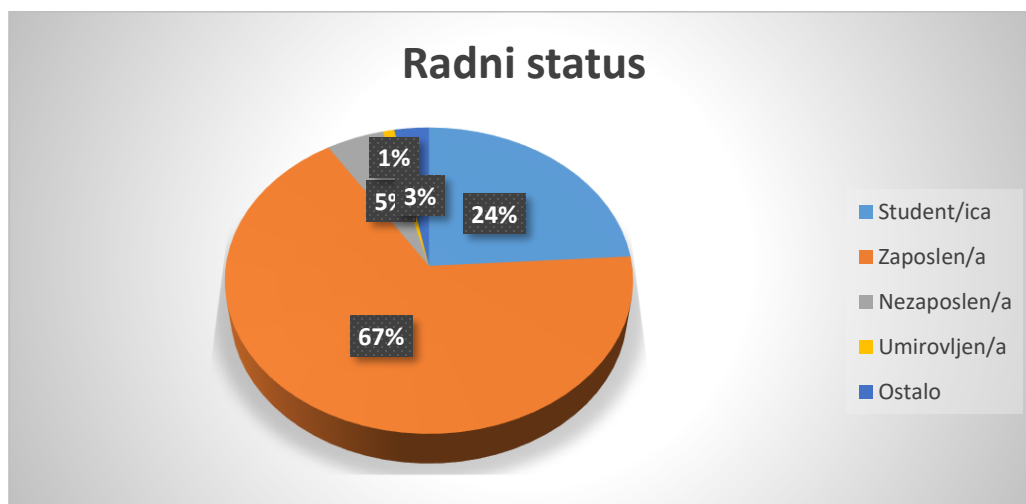
Iz grafa 2 vidljivo je kako su većina sudionika istraživanja bile žene, njih 71%, dok su muškarci sudjelovali u dosta manjem broju, 28% ispitanika. Svega 1% ispitanika pripada skupini „ostalo“.

Graf 3: Struktura ispitanika prema mjestu stanovanja

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Graf broj 3 prikazuje strukturu mjesta stanovanja ispitanika. Iz njega je vidljivo kako 63% stanovnika živi u urbanom području Županije, odnosno gradovima Križevci, Koprivnica ili Đurđevac. Dok ostatak ispitanika, njih 37%, živi u ruralnim dijelovima Županije.

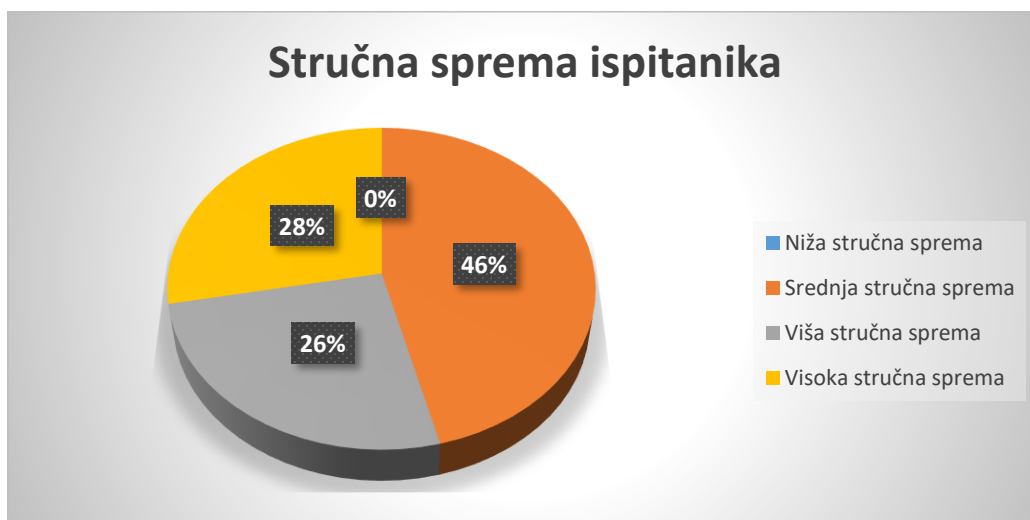

Graf 4: Struktura ispitanika prema radnom statusu

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Graf 4 daje uvid u radni status ispitanika koji su pristupili anketnom istraživanju. Vidljivo je kako je najveći postotak stanovništva zaposleno, njih 67%. Potom, 24% ispitanika pripada skupini studenata, dok je 5% zaposlenika nezaposleno, 3% se izrazilo da spadaju u skupinu ostalo, dok je samo 1% ispitanih stanovnika umirovljeno.

Graf koji je prikazan u nastavku daje uvid u strukturu stručne spreme ispitanika koji su pristupili istraživanju. Ispitanicima su bila ponuđena četiri odgovora.

Graf 5: Struktura ispitanika prema stručnoj spreml

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Iz grafa vidljivo je kako 46% ima srednju stručnu spreml, dok niti jedan ispitanike nema samo nižu stručnu spreml. Vidljivo je i kako 28% stanovnika ima visoku stručnu spreml, dok višu stručnu spreml ima 26% stanovnika.

1.2.2. Opći stavovi stanovnika Koprivničko-križevačke županije o EU projektima

U ovome podnaslovu analizirat će se opći stavovi o EU projektima koji se provode na području predmetne Županije, a izneseni su od strane ispitanika. Ovaj dio upitnika sastojao se od 16 pitanja, od kojih su 3 pitanja zatvorenog tipa, te je ostatak pitanja (njih 13) bilo sastavljeno u obliku pitanja s ponuđenim odgovorima ljestvice intenziteta.

Graf 6 prikazuje rezultate odgovora ispitanika na sljedeće pitanje „Jeste li upoznati s informacijom da se na području Koprivničko-križevačke županije provode EU projekti?“.

Graf 6: Struktura ispitanika koji su upoznati s provođenjem EU projekata na području Koprivničko-križevačke županije

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Vidljivo je kako je velika većina ispitanika na gore postavljeno pitanje odgovorila pozitivno (93% ispitanika), odnosno da su upoznati s informacijom da se na području njihove županije provode EU projekti. Dok preostalih 7% ispitanika nije upoznato s tom informacijom.

Analizirani rezultati koji slijede odnose se na 13 pitanja s ponuđenim odgovorima ljestvice intenziteta, gdje broj 1 predstavlja najniži, a broj 5 najviši stupanj slaganja. Ispitanicima je bilo postavljeno pitanje utječu li EU projekti pozitivno na sljedeće elemente prikazane kroz grafove.

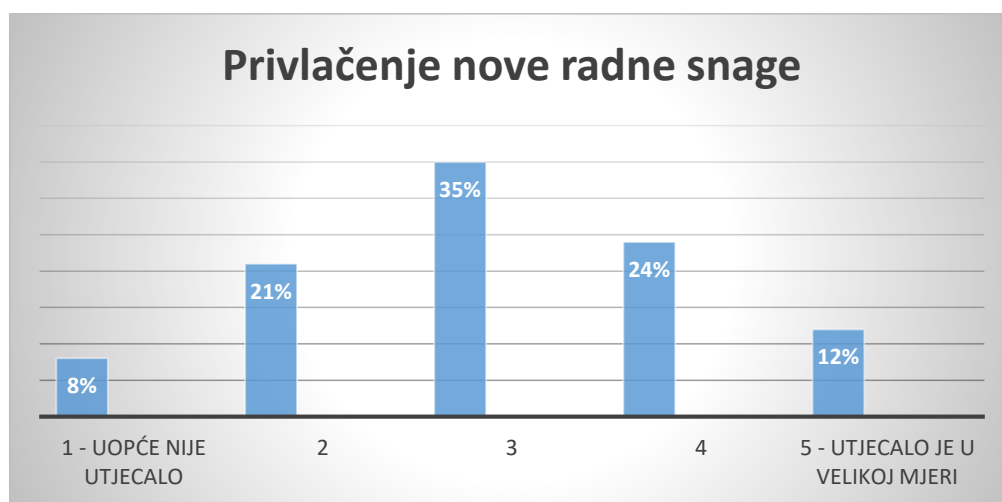

Graf 7: Struktura utjecaja EU projekata na stvaranje novih radnih mjesta

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Graf 7 prikazuje stavove ispitanih stanovnika Koprivničko-križevačke županije o utjecaju EU projekata na stvaranje novih radnih mjesta u Županiji. Ispitanicima je ponuđena skala utjecaja, gdje je vidljivo kako je 11% stanovnika utjecaj EU projekata na stvaranje novih radnih mjesta ocjenjuje ocjenom 1, dakle smatraju da provođenje EU projekata uopće nije utjecalo na stvaranje novih radnih mjesta. Nakon toga, vidljivo je da 12% ispitanika, intenzitet utjecaja EU projekata na stvaranje novih radnih mjesta ocjenjuje ocjenom 2, dok opet 11% ispitanika daje srednju ocjenu 3. Uočljivo je kako najveći broj ispitanika utjecaj EU projekata na stvaranje novih radnih mjesta ocjenjuje ocjenom 4, gotovo pola ispitanika, njih 45%. Dok je najvišu ocjenu 5, dodijelilo 25% ispitanika. Može se zaključiti kako više od polovine ispitanika ima pozitivno mišljenje o doprinosu EU projekata na stvaranje novih radnih mjesta u Županiji.

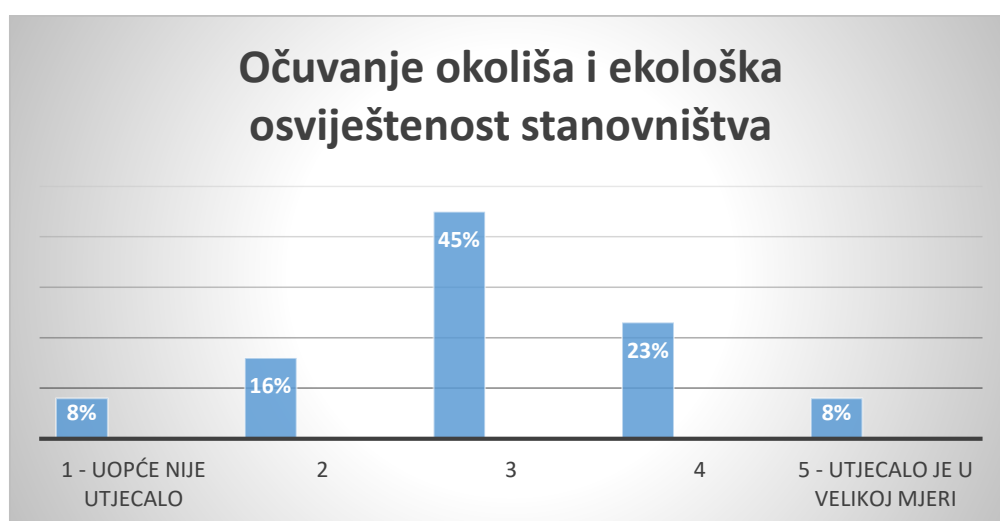
Graf 8 daje prikaz stavova ispitanika o utjecaju EU projekata na privlačenje nove radne snage u Županiju. Stavovi ispitanika predloženi su ljestvicom utjecaja, gdje ocjena 1 predstavlja najnižu ocjenu, dok 5 predstavlja najvišu ocjenu.

Graf 8: Struktura utjecaja EU projekata na privlačenje nove radne snage

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Uočljivo je kako najmanji postotak ispitanika, njih 8% smatra da EU projekti nisu uopće utjecali na privlačenje nove radne snage u Županiju, odnosno dodjeljuju ocjenu 1, a najveći postotak ispitanika, njih 35% daje ocjenu 3.

Graf 9: Struktura utjecaja EU projekata na očuvanje okoliša i ekološku osviještenost stanovnika

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Grafikon 9 daje uvid u utjecaj EU projekata na očuvanje okoliša i ekološku osviještenost stanovništva. Vidljivo je kako najveći postotak stanovništva, 45% ovoj kategoriji daje srednju ocjenu 3. A najmanji broj ispitanika, po 8% daje najnižu i najvišu moguću ocjenu za utjecaj na očuvanje okoliša i ekološku osviještenost stanovništva.

Grafikon 10 daje uvid u stavove ispitanika o utjecaju provođenja EU projekata na razvoj turizma i novih turističkih proizvoda.

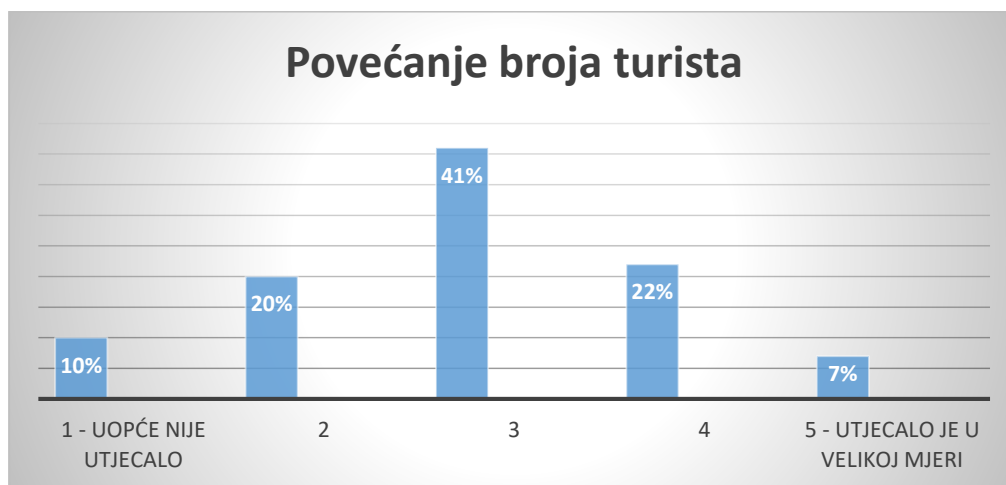

Graf 10: Struktura utjecaja EU projekata na razvoj turizma i novih turističkih proizvoda

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Vidljivo je kako najveći postotak ispitanika utjecaju EU projekata na razvoj turizma i novih turističkih proizvoda daje ocjenu 3, njih 43%, a najmanji postotak ispitanika, 10%, ovoj kategoriji dodjeljuje najnižu ocjenu 1. Dok 11% ispitanika smatra da su EU projekti u velikoj mjeri utjecali na razvoj turizma i novih turističkih proizvoda, odnosno ovoj kategoriji daju ocjenu 5.

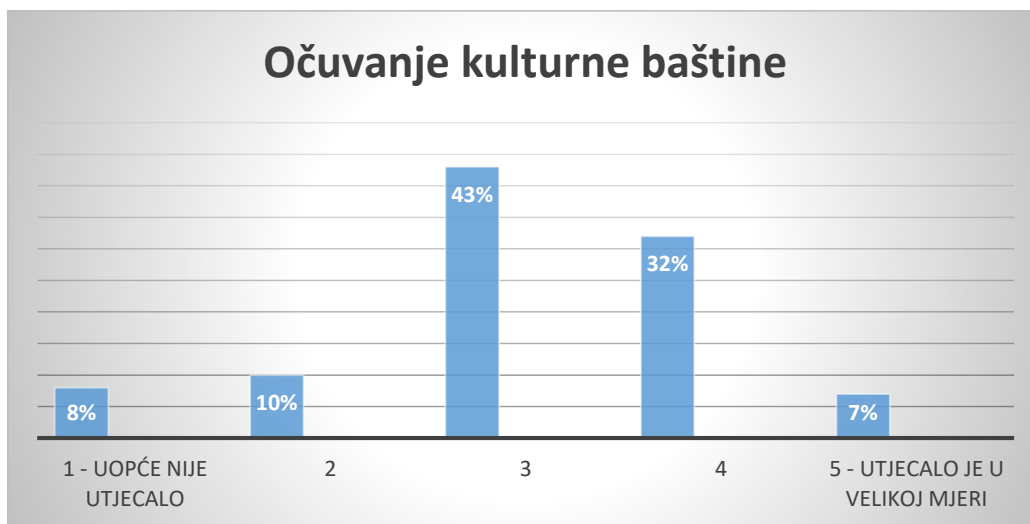
Graf 11 daje prikaz utjecaja EU projekata na povećanja broja turista u Koprivničko-križevačkoj županiji.

Graf 11: Struktura utjecaja EU projekata na povećanje broja turista

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Iz grafa 11 vidljivo je da je broj ispitanika koji smatraju da EU projekti uopće nisu utjecali na povećanje broja turista u Županiji 10%, dok s druge strane 7% ispitanika smatra da je provođenje EU projekata u velikoj mjeri utjecalo na povećanje broja turista Županije. Najviše ispitanika, njih 41% ovoj kategoriji dodjeljuje srednju ocjenu 3.

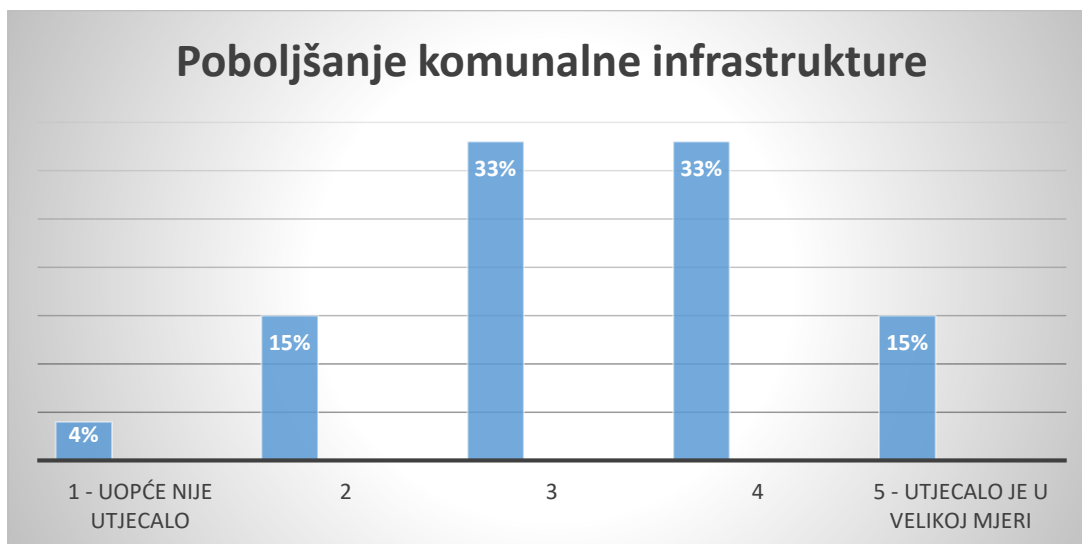

Graf 12: Struktura utjecaja EU projekata na očuvanje kulturne baštine

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Grafom 12 prikazuje se djelovanje EU projekata na očuvanje kulturne baštine Županije. Vidljivo je kako najnižu ocjenu ovoj kategoriji dodjeljuje 8% ispitanih stanovnika, dok je najvišu ocjenu dodijelilo 7% ispitanika. Ocjenom 3 ovu kategoriju ocijenio je najviši postotak ispitanika, njih 43%.

Graf 13 prikazuje utjecaj EU projekata na poboljšanje komunalne infrastrukture Županije.

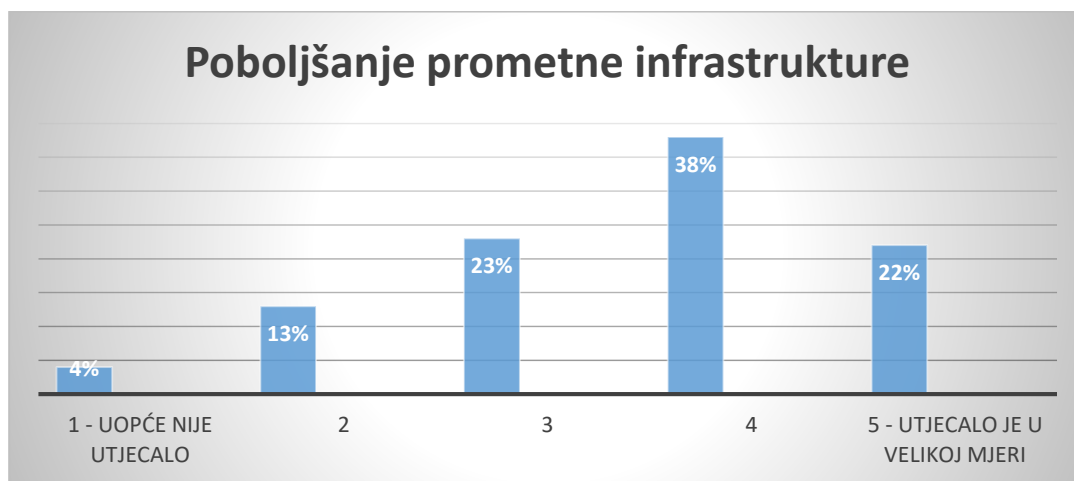

Graf 13: Struktura utjecaja EU projekata na poboljšanje komunalne infrastrukture

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Najmanji broj ispitanika, njih 4% ovoj kategoriji dodjeljuje ocjenu 1, odnosno smatraju da provođenje EU projekata uopće nije utjecalo na poboljšanje komunalne infrastrukture u Županiji, dok 15% stanovnika ovoj kategoriji dodjeljuje ocjenu 5, odnosno oni smatraju da su EU projekti u velikoj mjeri utjecali na poboljšanje komunalne infrastrukture. Jednak broj stanovnika, njih 33% dodjeljuje ocjene 3 i 4 ovoj kategoriji.

U grafu 14 dan je uvid u stavove ispitanika prema utjecaju EU projekata na poboljšanje prometne infrastrukture u Koprivničko-križevačkoj županiji.

Graf 14: Struktura utjecaja EU projekata na poboljšanje prometne infrastrukture

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Iz prikazanog grafa vidljivo je kako je najmanji postotak ispitanika ovoj kategoriji dao i najnižu ocjenu 1, 4% ispitanika. Dok je najveći broj ispitanika, njih 38% ovoj kategoriji daje ocjenu 4, tj. vrlo su zadovoljni s utjecajem EU projekata na prometnu infrastrukturu u Županiji. Vidljivo je i kako je 22% stanovnika je iznimno zadovoljno s utjecajem EU projekata na ovu kategoriju, odnosno dodjeljuju ocjenu 5.

Graf 15: Struktura utjecaja EU projekata kvalitetnije obrazovanje

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Graf 15 daje uvid u utjecaj EU projekata na kvalitetnije obrazovanje u obrazovnim institucijama koje se nalaze na prostoru Županije. Najmanji broj ispitanika, 6%, smatra da provođenje EU projekata nije uopće utjecalo na kvalitetnije obrazovanje, odnosno daje ocjenu 1. Najvišu ocjenu 5, dodjeljuje 11% ispitanika, tj. smatra da EU projekti u velikoj mjeri utječu na poboljšanje kvalitete obrazovanja. Najveći broj ispitanika ovoj kategoriju dodjeljuje ocjenu 3, njih 36%.

Graf 16 ilustrira utjecaj provođenja EU projekata na povećanje broja sportskih aktivnosti u Županiji.

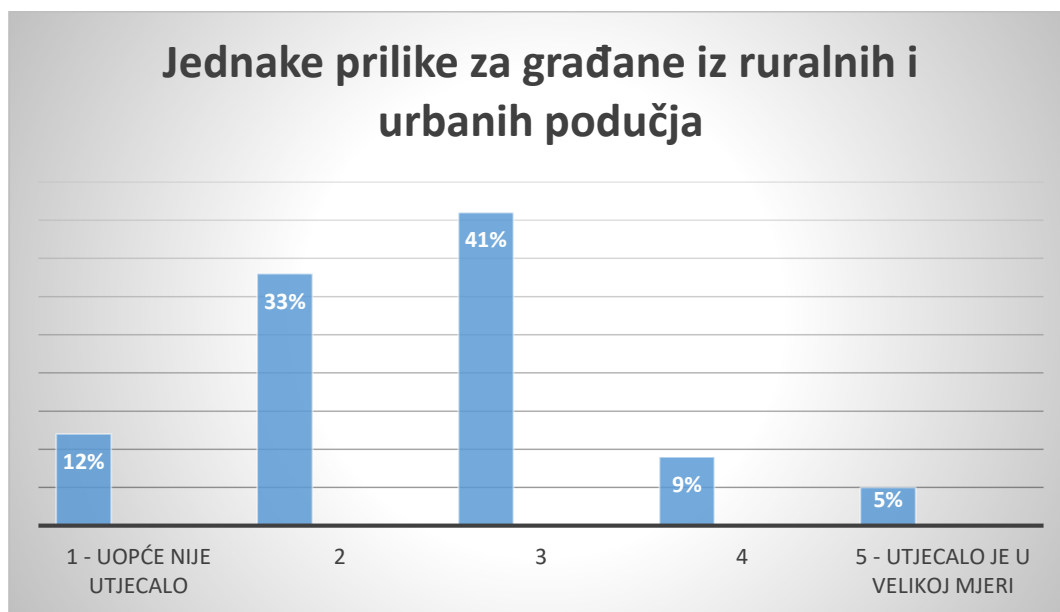

Graf 16: Struktura utjecaja EU projekata na povećanje broja sportskih aktivnosti

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Iz navedenog grafa može se iščitati kako najvišu i najnižu ocjenu dodjeljuje jednak broj ispitanika, njih 6%. Dok najviše ispitanika 36% smatra da je provođenje EU projekata umjereno utjecalo na povećanje broja sportskih aktivnosti u županiji, odnosno dodjeljuju ocjenu tri.

Graf 17 prikazan u nastavku rada demonstrira u kojoj mjeri provođenje EU projekata utječe na jednakost prilika stanovnika ruralnih i urbanih područja u Županiji.

Graf 17: Struktura utjecaja EU projekata na jednake prilike za građane iz ruralnih i urbanih područja

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Iz prikazanog grafa vidljivo je kako najveći postotak ispitanika, 41%, ovu kategoriju ocjenjuje ocjenom 3, odnosno smatraju da provođenje EU projekata umjereno utječe na jednake prilike za građane urbanih i ruralnih područja. Da provođenje EU projekata uopće ne utječe na jednake prilike za stanovnike Županije smatra 12% stanovnika, dok njih 5%, ujedno i najmanji postotak ispitanika, ima izrazito pozitivan stav o ovoj kategoriji te smatraju da EU projekti u velikoj mjeri utječu na jednake prilike za stanovnike urbanih i ruralnih područja.

Graf 18 ilustrira utjecaj provođenja EU projekata na kvalitetu života stanovnika Koprivničko-križevačke županije.

Graf 18: Struktura utjecaja EU projekata na kvalitetu života stanovnika

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

U grafu 18 primjetno je kako 42%, ujedno i najveći broj ispitanika smatra da EU projekti umjereno utječu na poboljšanje kvalitete života stanovnika Županije. Najnižu ocjenu dodjeljuje 9% ispitanih stanovnika, dok s druge strane 8% ispitanika dodjeljuje najvišu ocjenu, odnosno smatraju da su EU projekti u velikoj mjeri utjecali na kvalitetu života stanovnika Županije.

Ispitanicima se postavilo pitanje smatraju li da je lokalno stanovništvo dovoljno informirano o EU projektima koji se provode na razini njihove županije. U nastavnu slijedi graf koji ilustrira rezultate odgovora na postavljeno pitanje.

Graf 19: Struktura informiranosti ispitanika o EU projektima provedenim na području Koprivničko-križevačke županije

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Graf 19 prikazuje odgovor na gore postavljeno pitanje. Vidljivo je kako izrazito velik broj ispitanika smatra da lokalno stanovništvo nije dovoljno informirano o provedenim EU projektima u Županiji, 93%. Dok samo 7% ispitanika smatra da je lokalno stanovništvo Županije dovoljno informirano o EU projektima koji se provode na prostoru Županije.

Sljedeće pitanje koje je bilo postavljeno ispitanicima glasi „Jeste li ikada uočili da se putem medija (TV, društvene mreže, radio) i promocijskih kanala promoviraju prekogranični projekti programa INTERREG Mađarska – Hrvatska financirani iz sredstava Europske Unije?“. Rezultati odgovora prikazani su u sljedećem grafu 20.

Graf 20: Vidljivost prekograničnih projekata programa INTERREG Mađarska – Hrvatska

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Iz grafa 20 koji prikazuje vidljivost prekograničnih projekata programa INTERREG Mađarska – Hrvatska, vidljivo je kako većina ispitanika nije upoznata s EU projektima programa INTERREG, čak 62%, dok je ostatak od 38% ispitanika odgovorio da su upoznati s projektima ovoga programa.

Graf 21 daje uvid u medije i promocijske alate putem kojih su ispitanici koju su na prethodno pitanje: „Jeste li ikada uočili da se putem medija (TV, društvene mreže, radio) i promocijskih kanala promoviraju prekogranični projekti programa INTERREG Mađarska – Hrvatska financirani iz sredstava Europske Unije?“, odgovorili pozitivno.

Graf 21: Mediji/promocijski alati putem kojih se promoviraju prekogranični EU projekti

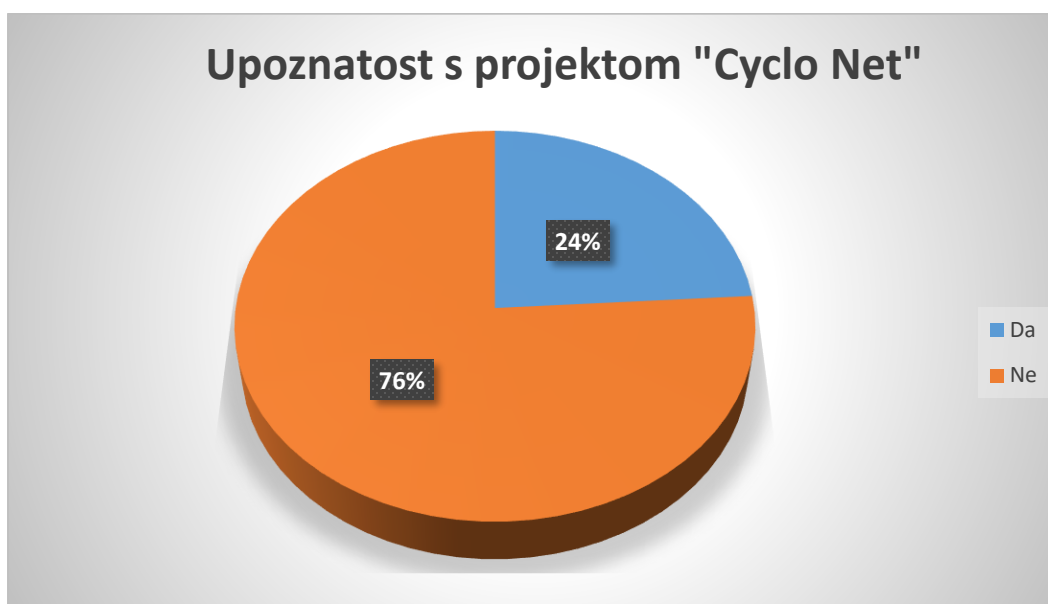
Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Odgovaranju na ovo pitanje podvrgnulo se 38% ispitanika koji su dali pozitivan odgovor na spomenuto pitanje. Vidljivo je kako je najveći broj ispitanika, njih 27%, odgovorilo da su za prekogranične EU projekte čuli putem društvenih mreža, zatim je 18% ispitanika za ove projekte čulo putem TV, potom 10% putem plakata. Također, 10% ispitanika je odgovorilo da su za njih čuli putem radija. Što se tiče novina, za ovaj medij odlučilo se 9% ispitanika, dok je najmanji broj ispitanika, njih 6% reklo da su za prekogranične EU projekte uočili putem *billboard*-a. Ovi rezultati su i očekivani, s obzirom da se u posljednjem desetljeću velik dio populacije prebacio na korištenje društvenih mreža te su oni ujedno i najčešći način informiranja za velik dio stanovništva, shodno tome vidljiv je i pad korištenja „zastarjelih“ medija poput novina, radija, plakata... Posljednja dva pitanja ovog odlomka predstavljaju uvod u treći dio anketnog upitnika koji slijedi u nastavku rada.

1.2.3. Prekogranični EU projekti provedeni na području Koprivničko-križevačke županije

Posljednji dio anketnog upitnika, kako i sam naslov kaže, odnosi se na prekogranične EU projekte koji su konkretno provedeni na području Koprivničko-križevačke županije. U ovom dijelu rada biti će predstavljena upoznatost stanovništva Županije koje se podvrgnulo ispunjavanju anketnog upitnika s projektima koji su provedeni upravo na području na kojem žive. Sva tri projekta čija se vidljivost istražuje već su spomenuti i objašnjeni u trećem dijelu rada.

Prvo pitanje u ovom dijelu anketnog upitnika odnosilo na EU projekt „Cyclo Net“. Ispitanicima se postavilo pitanje jesu li ikada čuli za spomenuti projekt. A rezultate njihovih odgovora moguće je vidjeti iz sljedećeg grafičkog prikaza.

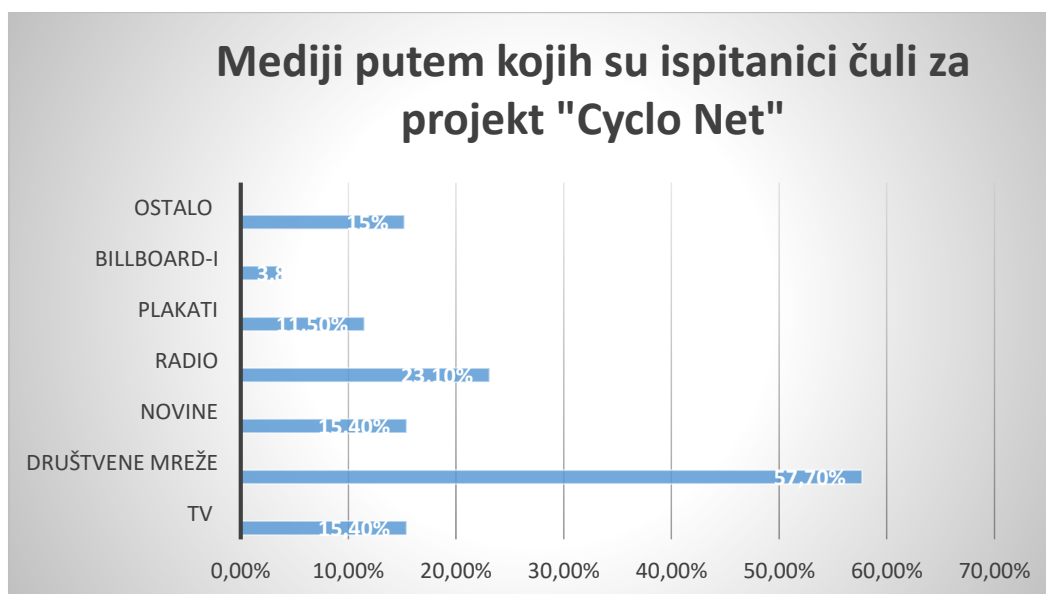

Graf 22: Vidljivost prekograničnog projekta programa INTERREG Mađarska – Hrvatska „Cyclo Net – Širenje prekogranične cikloturističke mreže kroz izgradnju kapilarnih biciklističkih staza

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Iz grafa 22 koji prikazuje upoznatost ispitanika s prekograničnim projektom „Cyclo Net“, vidljivo je kako velika većina stanovništva nikada nije čula za ovaj program, čak 76%. Dok je 24% stanovnika upoznato s programom.

Ispitanicima koji su upoznati s prekograničnim projektom „Cyclo Net“, odnosno čiji je odgovor na prethodno pitanje bio pozitivan, postavljeno je pitanje vezano uz kanale, odnosno medije putem kojih su čuli za ovaj projekt. Kod ovog pitanje bilo je moguće odabrati više odgovora, a rezultati su prikazani u grafičkom prikazu koji slijedi.

Graf 23: Mediji putem kojih su ispitanici čuli za projekt „Cyclo Net“

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Ispitanici koji su čuli za prethodni projekt, 24 osobe, odnosno 24% ispitanika moralo je odgovoriti na pitanje vezano uz kanale putem kojih su čuli za spomenuti projekt „Cyclo Net“, njihovi odgovori prikazani su u grafu broj 23. Vidljivo je kako je preko polovine ispitanika, čak 57,70%, bilo upoznato s ovim projektom putem društvenih mreža, potom slijedi radio s 23,10%. Najmanji postotak odgovora zabilježen je kod kategorije *billboard-a*. Također, ispitanicima je ponuđena opcija „ostalo“, gdje su i sami mogli upisati putem kojih kanala su čuli za ovaj projekt. Odgovori koji su sakupljeni jesu da su čuli za ovaj projekt putem službene stranice Grada Križevaca te prijatelja.

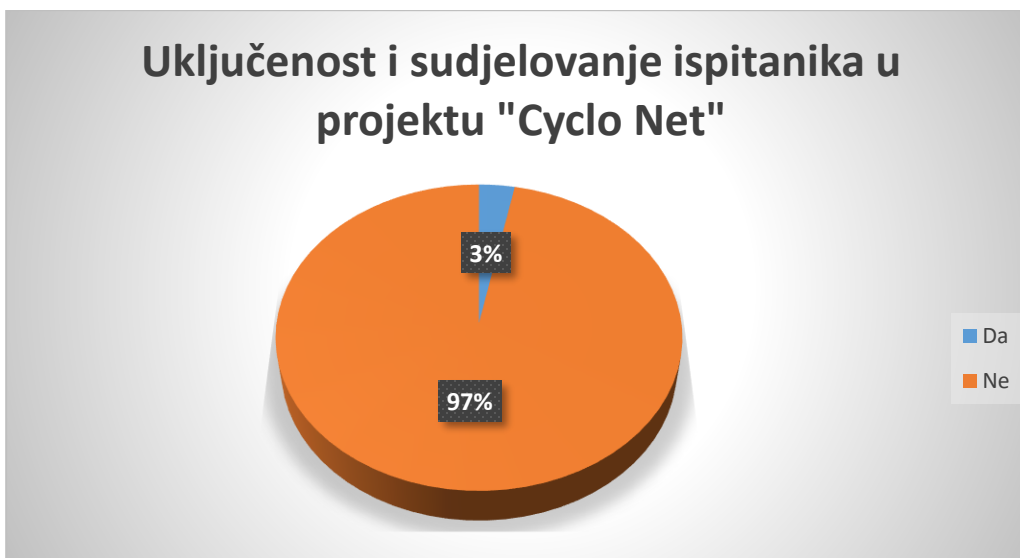
Ispitanicima se također postavilo pitanje jesu li ikada posjetili lokacije na kojima se projekt odvijao, u ovome slučaju Grad Križevci i Grad Zalakaros. A rezultati su vidljivi u grafu koji slijedi.

Graf 24: Prikaz ispitanika koji su posjetili lokacije projekta - Grad Križevci i Zalakaros

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

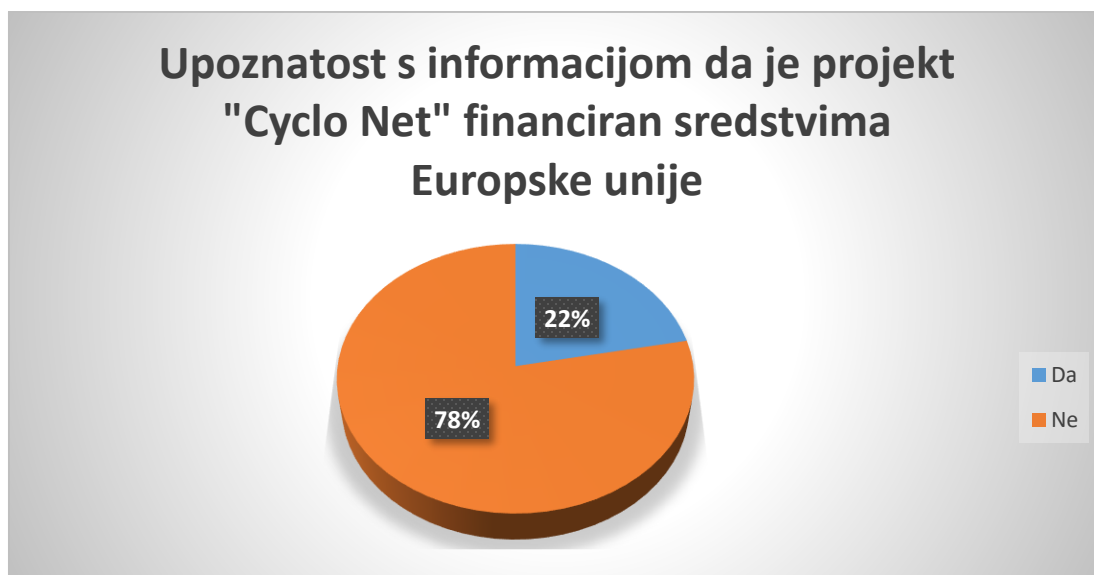
Iz grafa 24 vidljivo je kako je većina ispitanika, 78%, nije posjetila niti jednu od lokacija na kojima se provodio projekt, do je ostatak od 22% ispitanika posjetio barem jednu od navedenih lokacija.

Graf 25: Uključenost i sudjelovanje ispitanika u projektu „Cyclo Net“

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Graf 25 prikazuje rezultate odgovora na pitanje „Jeste li na neki način bili uključeni u aktivnosti projekta, odnosno koristili njegove rezultate?“. Vidljivo je da je samo 3% ispitanika na neki način sudjelovalo ili koristilo rezultate ovog projekta. Dok 97% ispitanika uopće nisu sudjelovali niti se koristili rezultatima projekta.

Graf 26: Upoznatost s informacijom da je projekt „Cyclo Net“ financiran sredstvima Europske unije

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Graf 26 prikazuje rezultate odgovora na pitanje „Jeste li bili upoznati s informacijom da je projekt financiran sredstvima Europske unije?“. Uočljivo je kako 78% stanovnika nije bilo upoznato s ovom informacijom, dok je njih 22% znalo za nju.

Sljedeća pitanja koja su bila postavljena ispitanicima vezuju se uz drugi projekt koji je proveden na području Županije, naziva „Prekogranične vinske ceste 2 – Od vinskih cesta do zajedničkog mađarsko-hrvatskog turističkog brenda – stvaranje prepoznatljivog imidža prekogranične vinske regije“. Ispitanicima su i u ovom dijelu postavljeno 5 pitanja vezana u konkretno ovaj prekogranični projekt.

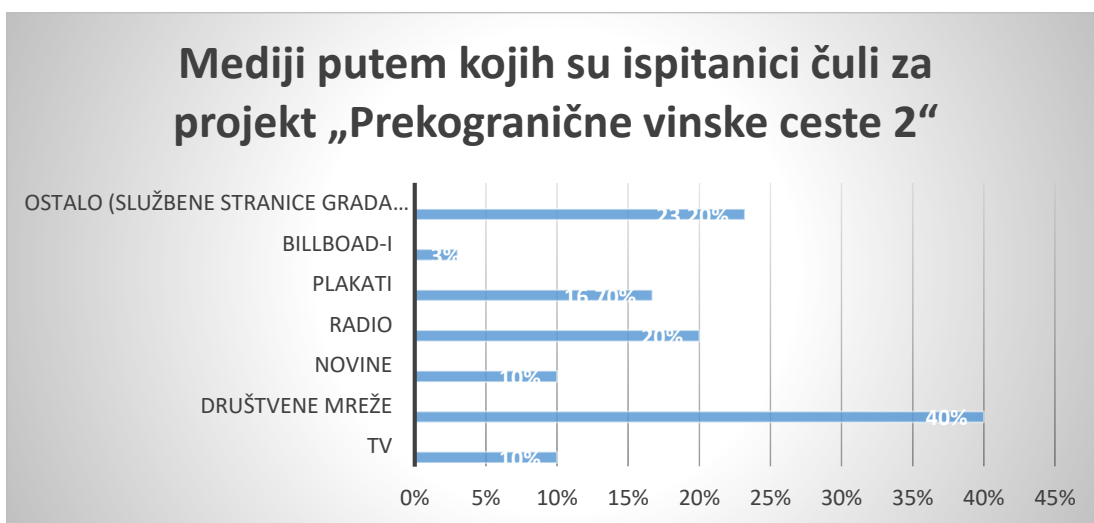
Graf 27 prikazuje upoznatost ispitanika s prekograničnim projektom „Prekogranične vinske ceste 2“.

Graf 27: Vidljivost prekograničnog projekta programa INTERREG Mađarska – Hrvatska „Prekogranične vinske ceste 2“

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Iz grafičkog prikaza vidljivo je kako velika većina ispitanika, njih čak 73%, nikada nije čula za ovaj projekt. Dok je s druge strane 27% stanovnika ipak bilo upoznato s ovim prekograničnim projektom.

Graf 28: Mediji putem kojih su ispitanici čuli za projekt „Prekogranične vinske ceste 2“

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Iz grafa 28 vidljivo je da je za projekt „Prekogranične vinske ceste 2“ čulo 27 osoba, odnosno 27% ispitanika moralo je odgovoriti na pitanje vezano uz kanale putem kojih su čuli za spomenuti projekt, njihovi odgovori prikazani su u grafu gore. Ovaj graf daje uvid u medije putem kojih su ispitanici čuli za projekt „Prekogranične vinske ceste 2“. Najviše ispitanika je čulo za projekt putem društvenih mreža, 40% ispitanika. Dok su i dalje najmanje zastupljeni *billboard*-i, samo 3% ispitanika reklo je da je putem ovog medija čulo za ovaj projekt. Pod kategorijom „ostalo“, ispitanici su mogli upisati i druge kanale putem kojih su čuli za ovaj projekt, 23,20% ispitanika označilo je ovu kategoriju kao odgovor, a njihovi odgovori bili su Službena stranica Grada Križevaca, *web* portali i prijatelji.

Graf 29 ilustrira prikaz broja ispitanika koji su posjetili lokacije projekta Grad Križevci i Vinska cesta Pecs-Mecsek.

Graf 29: Prikaz ispitanika koji su posjetili lokacije projekta - Grad Križevci i Vinska cesta Pecs-Mecsek

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Iz grafičkog prikaza može se uočiti kako je 20% ispitanika čulo za ovaj projekt, dok njih 80% nije uopće upoznato s ovim prekograničnim projektom.

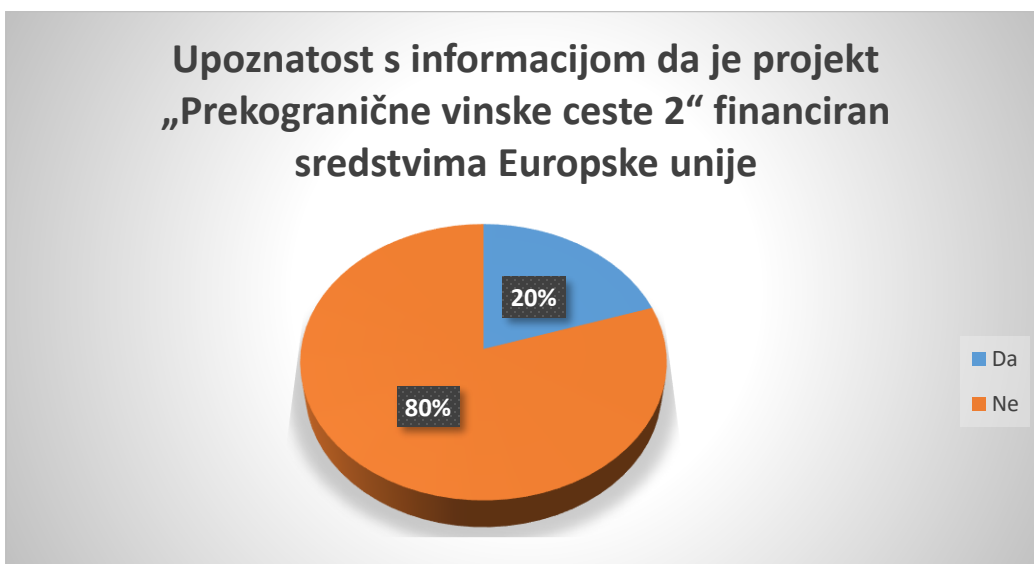
Graf 30 prikazuje rezultate odgovora na sljedeće pitanje „Jeste li na neki način bili uključeni u aktivnosti projekta, odnosno koristili njegove rezultate?“.

Graf 30: Uključenost i sudjelovanje ispitanika u projektu „Prekogranične vinske ceste 2“

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Vidljivo je kako je samo 4% ispitanika čulo za ovaj projekt, dok ostatak ispitanika od 96% nikada nisu čuli za ovaj projekt.

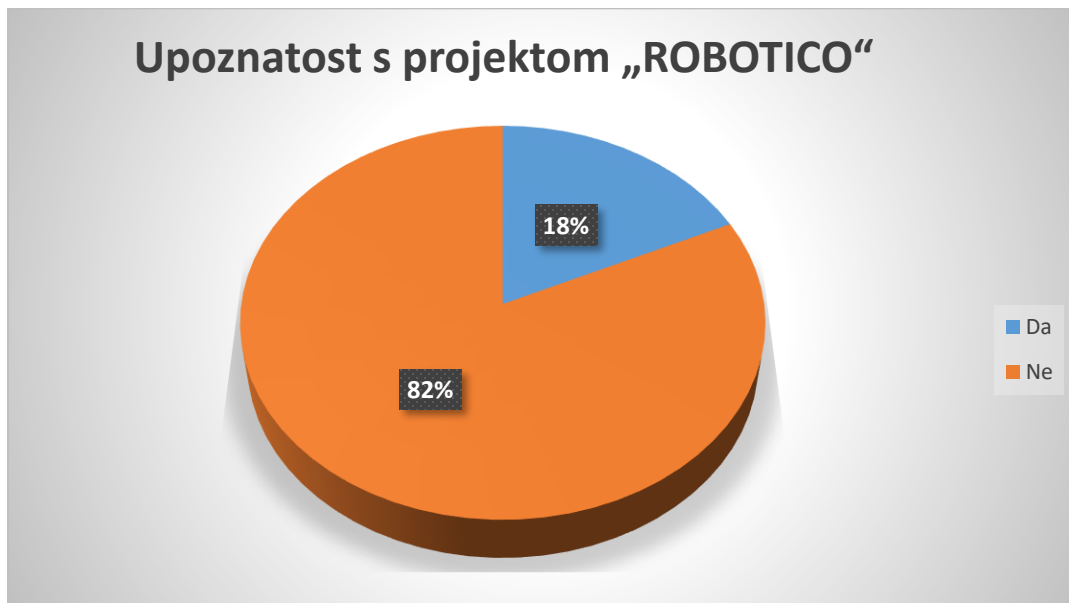

Graf 31: Upoznatost s informacijom da je projekt „Prekogranične vinske ceste 2“ financiran sredstvima Europske unije

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Graf 31 pruža uvid u upoznatost ispitanika s informacijom da je projekt „Prekogranične vinske ceste 2“ financiran sredstvima Europske unije. Vidljivo je da 80% ispitanika nije uopće upoznato s ovom informacijom, dok je 20% stanovnika raspolagalo s ovom informacijom.

Posljednji projekt čija se vidljivost ispitivala u anketnom upitniku jest prekogranični projekt „Projekt ROBOTICO – *ROBOTics in Interregional Cooperation*“. Kao i za prethodna dva projekta, ispitanicima je i za ovaj projekt bilo postavljeno istih pet pitanja.

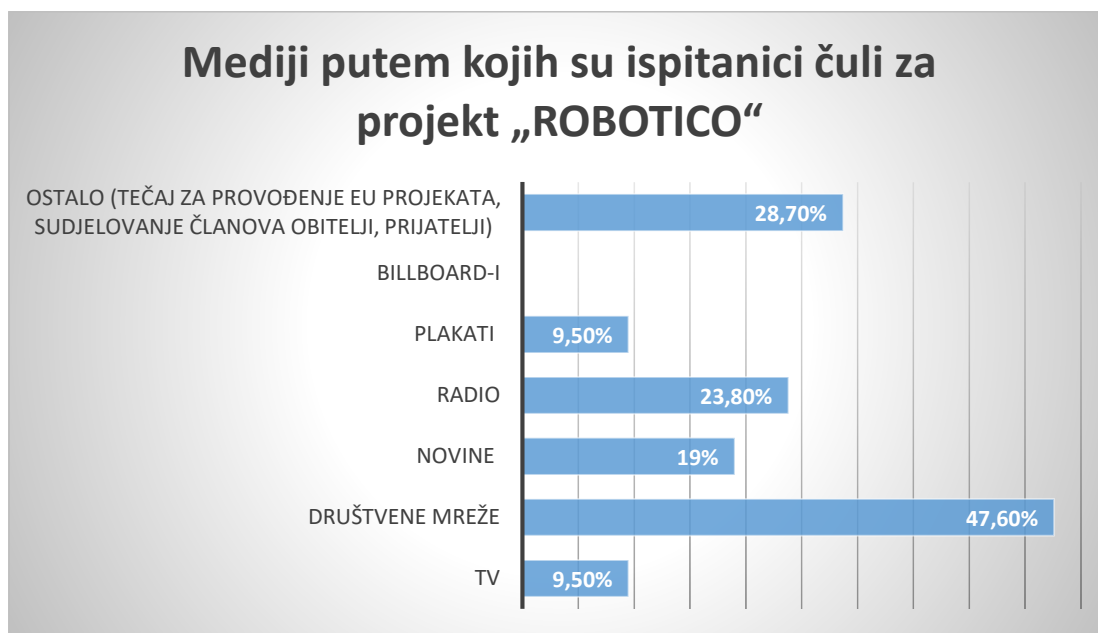

Graf 32: Vidljivost prekograničnog projekta programa INTERREG Mađarska – Hrvatska „ROBOTICO“

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Graf 32 prikazuje upoznatost stanovnika s prekograničnim EU projektom „ROBOTICO“. Vidljivo je da je samo 18% ispitanika upoznato s ovim projektom, do 82% stanovnika nikada nije čulo za provođenje ovog prekograničnog projekta.

Graf 33 prikazuje medije, odnosno kanale putem kojih su ispitanici čuli za prekogranični projekt „ROBOTICO“.

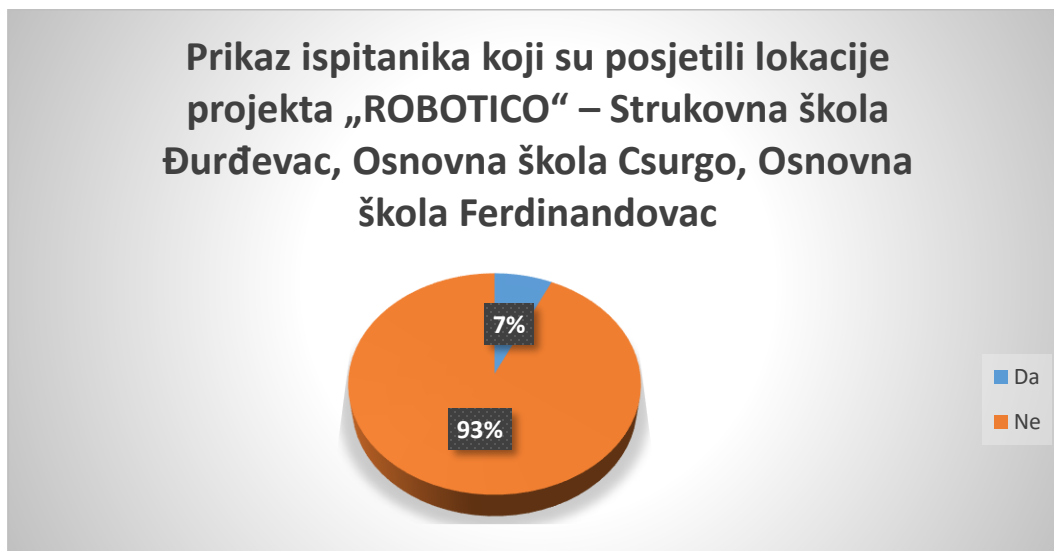

Graf 33: Mediji putem kojih su ispitanici čuli za projekt „ROBOTICO“

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Odgovaranju na ovo pitanje podvrgnulo se 18% ispitanika, odnosno oni koji su upoznati s njegovim postojanjem. Vidljivo je da je opet najviše ispitanika čulo za ovaj projekt putem društvenih mreža, čak 47,60%. Niti jedan ispitanik nije uočio da se ovaj projekt oglašavao putem *billboard*-a. A vrlo su zanimljivi i odgovori koji spadaju u skupinu „ostalo“, koju je označilo 28,70% ispitanika. Neki od odgovora jesu da su ispitanici čuli za projekte na tečaju za provođenje EU projekata, zbog sudjelovanja članova obitelji i putem prijatelja.

Graf 34 pruža odgovor na pitanje jesu li ispitanici posjetili neke od lokacija na kojima se provodio projekt.

Graf 34: Prikaz ispitanika koji su posjetili lokacije projekta „ROBOTICO“ – Strukovna škola Đurđevac, Osnovna škola Csurgo, Osnovna škola Ferdinandovac

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Iz prikazanog grafa 34 vidljivo je da je samo 7% ispitanika posjetilo neke od lokacija, dok 93% ispitanika nije posjetilo niti jednu lokaciju na kojoj se provodio spomenuti projekt.

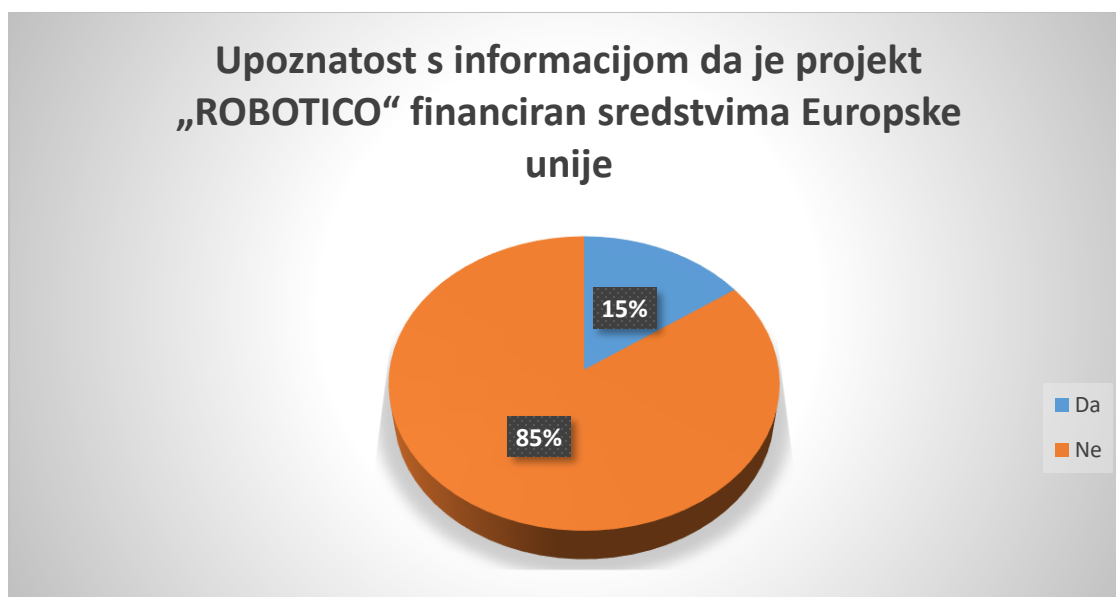

Graf 35: Uključenost i sudjelovanje ispitanika u projektu „ROBOTICO“

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Graf 35 daje uvid u rezultate odgovora na pitanje jesu li sudionici istraživanja na neki način bili uključeni ili sudjelovali u spomenutom projektu. Vidljivo je kako 98% ispitanika ni na koji način nije bilo uključeno u projektu, dok je 2% ispitanika bilo uključeno ili je sudjelovalo u projektu.

Graf koji slijedi prikazuje upoznatost ispitanika s informacijom da je navedeni projekt „ROBOTICO“ financiran sredstvima Europske unije.

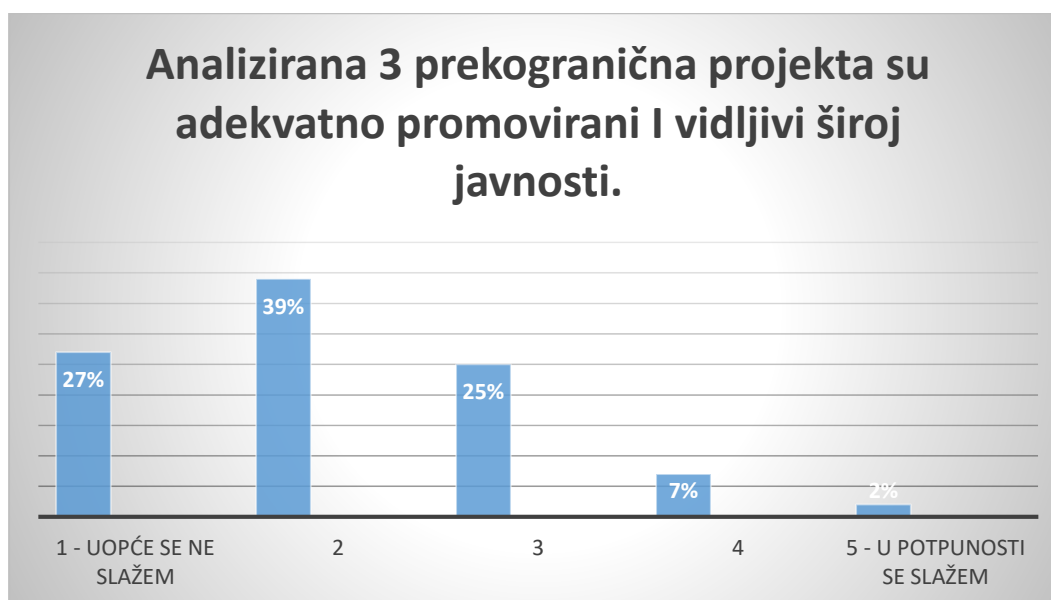

Graf 36: Upoznatost s informacijom da je projekt „ROBOTICO“ financiran sredstvima Europske unije

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Iz grafa 36 vidljivo je kako je samo 15% ispitanika bilo upoznato s informacijom da je projekt financiran sredstvima Europske unije, dok 85% nije bilo upoznato s tom informacijom.

Posljednje pitanje daje uvid u stavove ispitanika o vidljivosti spomenuta tri prekogranična EU projekta u široj javnosti. Odgovori na pitanja vidljivi su u niže navedenom grafikonu.

Graf 37: Stavovi ispitanika o vidljivost 3 prekogranična EU projekta u široj javnosti

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog upitnika

Posljednji graf 37 daje prikaz stavova ispitanika o vidljivosti spomenuta tri prekogranična EU projekta u široj javnosti. Najveći broj ispitanika, njih 39% dodijelilo je ocjenu dva, odnosno slažu se u stavu da su prekogranični projekti slabo vidljivi, odnosno promovirani široj javnosti. S druge strane najmanji broj ispitanika, samo 2% slažu se sa tvrdnjom da su spomenuti prekogranični projekti u potpunosti „vidljivi“ odnosno promovirani u široj javnosti.

Kada je riječ o socio-demografskom profilu ispitanika iz provedenog istraživanja može se iščitati kako su rješavanju anketnog upitnika u najvećem broju pristupile osobe ženskog spola. Vidljivo je i da se najviše ispitanika nalazi u dobnom rasponu od 25 do 30 godina te su to zaposlene osobe. Većina ispitanika dolazi iz gradova, odnosno urbanog područja Županije. Također, najveći broj ispitanika srednje je stručne spreme. Spomenuti veći udio žena u uzorku, kao i mlađe populacije, potencijalno predstavlja ograničenje u generalizaciji rezultata istraživanja.

Pri ispitivanju općih stavova ispitanika o EU projektima na području Županije, iznimno velik broj ispitanika, čak 93 % smatra da su upoznati s informacijom da se na području njihove Županije provode EU projekti. Kada su ispitanici odgovarali na 13 pitanja ljestvice intenziteta uočeno je

kako su kod pitanja koja se odnose na stvaranje novih radnih mjesta i privlačenje nove radne snage više pozitivnih nego negativnih stavova o utjecaju EU projekata na njih. Kada je riječ o očuvanju okoliša i kulturne baštine razvoju turizma i novih turističkih proizvoda te povećanju broja turista, ispitanici su također više pozitivnih nego negativnih stavova o utjecaju EU projekata na ove kategorije. Kod ispitivanja zadovoljstva razvojem prometne i komunalne infrastrukture, ispitanici imaju izrazito pozitivne stavove o utjecaju EU projekata na ove kategorije. A kada je riječ o utjecaju na kvalitetnije obrazovanje i poboljšanje sportskih aktivnosti, ispitanici smatraju da su EU projekti utjecali pozitivno. No, kada se ispitanicima postavilo pitanje, imaju li stanovnici ruralnih i urbanih područja jednake prilike te utjecaj EU projekata na kvalitetu života stanovništva, zapaža se da većina ispitanika smatra da provođenje EU projekata nije dovoljno utjecalo na navedene kategorije.

Kada se pogledaju rezultati odgovora za sva tri primjera prekograničnih projekata može se uočiti kako kod sva tri projekta dvije trećine ispitanika nikada nisu čuli za ove projekte društvenog karaktera koji se provode na području njihove Županije. Također, jasno je kako većina ispitanika nije posjetila niti jednu od lokacija u Hrvatskoj ili Mađarskoj gdje su se projekti odvijali. Isto tako, za sva tri projekta primjetno je kako kod svakog projekta gotovo više od 96% ispitanika nije sudjelovalo ni na koji način u provođenju ili korištenju rezultata projekta. Jako mali postotak stanovništva bio je upoznat s informacijom da su navedeni projekti financirani iz sredstava Europske unije, od 15-22% kod sva tri projekta. Također, vidljivo je i kako je najviše ispitanika koji su čuli za projekte za njih čulo preko društvenih mreža, dakle putem „modernih“ medija, dok je se za najmanje ispitanika za navedene projekte čulo putem *billboard*-a, odnosno putem „staromodnih“ medija. Konačno, zamjećuje se važnost društvenih mreža te kako one postaju sredstvo često potpuno besplatne promocije i informiranja o EU projektima. Također, one dopiru do širokog kruga ljudi, što je vidljivo i iz uzorka ispitanika koji obuhvaća relativno velik broj ispitanika koji spadaju u dobnu skupinu do 40 godina, a koji su vrlo vjerojatno aktivni korisnici društvenih mreža.

Zaključak

Zaključuje se kako prekogranični projekti financirani iz sredstava Europske unije imaju izrazit utjecaj kako na svakodnevni život stanovnika članica Europske unije, tako i na pogranična područja u kojima se projekti realiziraju. Postoje različite vrste prekograničnih EU projekata koji se provode na prostoru Republike Hrvatske, a njihova inkluzivnost vidljiva je kroz suradnju između županija Republike Hrvatske i prekograničnih zemalja. Suradnje su organizirane smisleno, odnosno prema blizini područja koja surađuju, pa tako Hrvatska surađuje s Mađarskom, Slovenijom, Italijom, Srbijom, Crnom Gorom i Bosnom i Hercegovinom, odnosno s onim zemljama koje jesu ili nisu članice Europske unije. Projekti se odnose na ispunjavanje društvenih, kulturnih, političkih i gospodarskih ciljeva zemalja članica.

Kroz istraživanje vidljivosti i diseminacije rezultata dolazi se do saznanja kako se svi spomenuti programi najviše oslanjaju na *web* stranice programa kao glavni izvor diseminacije rezultata provedenih projekata, a kada je riječ o komunikaciji prema javnosti, najčešće se usmjeravaju na korištenje društvenih mreža, javnih evenata, digitalne i tiskane publikacije, članaka... No, kada se ove činjenice usporede s rezultatima dobivenim iz provedenog anketnog upitnika dolazi se do zaključka kako nisu svi komunikacijski kanali jednako efikasni. Najučinkovitiji način komuniciranja projekata prema javnosti zasigurno su društvene mreže, dok javni *eventi*, digitalne i tiskane publikacije ostvaruju dosta slabiju vidljivost kod građana, također uviđa se kako je domicilno stanovništvo slabo upoznato s projektima prekogranične suradnje koji se provode na prostoru Koprivničko-križevačke županije. Definitivno je potrebno poraditi na učinkovitijoj komunikaciji projekata prema široj javnosti. Ovu činjenicu dokazuje i odgovor velikog broja ispitanika koji tvrde da nikada nisu čuli za odabrane projekte, unatoč činjenici da su se spomenuti projekti provodili nekoliko godina. Također, dolazi se do poražavajućih rezultata koji ukazuju na konstataciju kako relativno velik dio ispitanika nikada nije posjetio mjesta obuhvaćena projektima, što otvara pitanje o učinkovitosti promocije EU projekata. EU projekte i njihove rezultate potrebno je provoditi kontinuirano i koordinirano, a ne samo kada od njih to zahtijevaju projektne aktivnosti.

U konačnici dolazi se do sljedećeg rezimea, prekogranični EU programi pružaju mnogobrojne mogućnosti razvoja prekograničnih područja koja u njima sudjeluju: Svakako bi trebalo maksimizirati njihovo korištenje kako bi se omogućio njihov bolji razvoj, s obzirom da se čak 85% sredstava za njihovo izvršenje može dobiti iz Europskog fonda za regionalni razvoj. Vidljivost projekata trebala bi pridonijeti perspektivi za uključivanje novih dionika u buduće projektne

prijave, a na taj način ostvaruje se i veća iskoristivost sredstava koja su članicama Unije dostupna iz ERDF-a, kao i stvaranje trajno održivih rezultata za zajednice u kojima se projekti odvijaju.

Reference

KNJIGE:

1. Belić, Martina, Gordana Čorić, Branka Peurača, Gordana Stojanović, Andreja Tonč. 2008. *EU fondovi – Vodič kroz europske fondove 2008.-2013.* 1. izd. Zagreb: NOVUM d.o.o.
2. Belić, Martina i Josip Štilinović. 2013. *EU fondovi i programi za turizam.* 1. izd. Zagreb: Nova knjiga Rast.
3. Đurkin, Badurina, Jelena, i Elena Rudan. 2021. *Smjernice za menadžment i marketing prekograničnih turističkih proizvoda.*
4. Maletić, Ivana, Kristina Kosor, Katarina Ivanković Knežević, Zvonimir Savić, Saša Bukovac, Davorka Žagar, Nada Zrinušić, Božana Bešlić, Mladenka Karačić, i Tea Japunčić. 2018. *Moj EU projekt – priručnik za pripremu EU projekata.* 1. izd. Zagreb: TIM4PIN d.o.o. za savjetovanje.
5. Mileta, Vlatko. 1997. *ABC Europske unije (leksikon temeljnih pojmova).* 2. izd. Zagreb: NIP Školske novine d.o.o.
6. Ministarstvo financija – Sektor za poslove Nacionalnog fonda. 2011. *Hrvatska u Europi, Europa za Hrvatsku.* [https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/hr_i_eu/eu_fondovi/Hrvatska%20u%20Europi,%20Europa%20za%20Hrvatsku%20\(1\).pdf](https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/hr_i_eu/eu_fondovi/Hrvatska%20u%20Europi,%20Europa%20za%20Hrvatsku%20(1).pdf) (pristupljeno 30. studenog 2022.)
7. Radnić, Miro. 2012. *EU fondovi na dohvat ruke – praktični vodič kroz europske fondove, programe, natječaje i bespovratna sredstva.* 1. izd. Zagreb: FLOPA d.o.o.
8. Tufekčić, Marija, i Željko Tufekčić. 2013. *EU politike & fondovi 2014-2020.* 2. izd. Zagreb: Plavi partner d.o.o.

ČLANCI U ČASOPISIMA:

1. Crescenzi, Riccardo, Marco Di Cataldo, i Maria Giua. 2020. *It's not about the money. EU funds, local opportunities, and Euroscepticism. Regional Science and Urban Economics.* 1 (84): 1-16.
2. Šimunković, Mario. 2016. Fondovi Europske unije, prilike i mogućnosti za rast gospodarstva : dio I: Vrste EU fondova. *Suvremena trgovina.* 1 (41): 64-66.

3. Krznarić, Snježana. 2019. EU-ovi fondovi – Instrument za povezivanje Europe (CEF) – infrastrukturni projekti HŽ Infrastrukture d.o.o. *Željeznice 21*. 1 (18) : 15-22.

INTERNETSKI IZVORI:

1. Aurora – regionalni koordinator Istre: [Programi europske teritorijalne suradnje u Republici Hrvatskoj za financijsko razdoblje 2021.-2027.](#) - Aurora (istra-europa.eu) (pristupljeno 8. ožujka 2023.).
2. EUR – Lex: [EUR-Lex - 4536656 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#) (pristupljeno 8. ožujka 2023.).
3. Europska komisija: [2014-2020 European structural and investment funds \(europa.eu\)](#) (pristupljeno 30. studenog 2022.).
4. Europska komisija: https://ec.europa.eu/regional_policy/funding/erdf_en (pristupljeno 17. siječnja 2023.).
5. Europska unija: [Financiranje, bespovratna sredstva, subvencije | Europske unije \(europa.eu\)](#) (pristupljeno 30. studenog 2022.).
6. Europski strukturni i investicijski fondovi: [Europski strukturni i investicijski fondovi \(strukturnifondovi.hr\)](#) (pristupljeno 30. studenog 2023.).
7. Industrial Engineering and Management of European Higher Education: [The importance of dissemination activities in European projects - Ie3](#) (pristupljeno 24. travnja 2023.).
8. Interreg Croatia – Bosnia and Herzegovina – Montenegro: <https://www.interreg-hr-ba-me.eu/post-2020/> (pristupljeno 3. ožujka 2023.).
9. Interreg Croatia – Serbia: [Interreg Croatia – Serbia \(interreg-croatia-serbia.eu\)](#) (pristupljeno 9. ožujka 2023.).
10. Interreg Hungary – Croatia: [Hungary-Croatia Cross-border Co-operation Programme \(huhr-cbc.com\)](#) (pristupljeno 18. ožujka 2023.).
11. Interreg Italy – Croatia: [Home - Italy-Croatia - Regione Veneto](#) (pristupljeno 8. ožujka 2023.).
12. Interreg Slovenia – Croatia: [EN Interreg SI-HR – European Territorial Cooperation SI-HR](#) (pristupljeno 8. ožujka 2023.).
13. Keep EU: [Project - Extension of cross-border cyclotourism networks through development of capillary bicycle paths in Križevci and Zalakaros \(keep.eu\)](#) (pristupljeno 18. lipnja 2023.).

14. Koprivničko-križevačka županija: [O županiji \(kckzz.hr\)](#) (pristupljeno 25. svibnja 2023.).
15. KUB: [O projektu | KUB](#) (pristupljeno 18. lipnja 2023.).
16. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije: [Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije - Europski poljoprivredni fondovi \(gov.hr\)](#) (pristupljeno 17. siječnja 2023.).
17. PORA: [O nama – PORA](#) (pristupljeno 8. lipnja 2023.).
18. Strukovna škola Đurđevac: [Strukovna škola Đurđevac - Robotico \(skole.hr\)](#) (pristupljeno 10. lipnja 2023.).

DOKUMENTI:

1. Interreg Croatia – Bosnia and Herzegovina – Montenegro. 2022. (Interreg VI-A) IPA CBC Croatia - Bosnia and Herzegovina – Montenegro. [Interreg-VI-A-IPA-Croatia-Bosnia-and-Herzegovina-Montenegro_version-1.1.pdf \(interreg-hr-ba-me.eu\)](#) (pristupljeno 8. ožujka 2023.).
2. Interreg Italy – Croatia. 2022. Interreg Programme 2021-2027. [4ad76023-539a-725f-80e9-99be2e591d9c \(italy-croatia.eu\)](#) (pristupljeno 12. ožujka 2023.).
3. Interreg Slovenia - Croatia. 2022. Interreg Programme Slovenia – Croatia 2021-2027 – final draft. [IP_final-draft_SI-HR-2021-2027_2.pdf](#) (pristupljeno 8. ožujka 2023.).
4. Interreg IPA CBC Croatia – Serbia. 2021. IPA program prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija 2021. – 2027. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije. [Sažetak programa _HR_HrSr 21.-27._12_11_2021.pdf \(gov.hr\)](#) (pristupljeno 9. ožujka 2023.).
5. Interreg Slovenija – Hrvatska. 2023. Priručnik za korisnike za standardne projekte – dio 1 – o programu. [1.-dio-O-programu-1.pdf \(si-hr.eu\)](#) (pristupljeno 30. travnja 2023.).
6. Interreg Slovenija – Hrvatska. 2023. Priručnik za korisnike za standardne projekte – treći dio – prijava i ocjenjivanje. [3.-dio-Prijava-i-ocjenjivanje-1.pdf \(si-hr.eu\)](#) (pristupljeno 30. travnja 2023.).
7. Interreg Slovenija – Hrvatska. 2023. Priručnik za korisnike za standardne projekte – dio 7 – arhiviranje i zatvaranje. [7.-dio-Arhiviranje-i-zatvaranje-1.pdf \(si-hr.eu\)](#) (pristupljeno 30. travnja 2023.).

8. Plan razvoja Koprivničko-križevačke županije za razdoblje 2021.do 2027. godine. 2021. [PLAN-RAZVOJA-KKZ-ZA-RAZDOBLJE-2021-2027.-6.pdf \(pora.com.hr\)](#) (pristupljeno 10. lipnja 2023.).
9. Priopćenje za javnost 22-2022 – U Mađarskoj održana završna konferencija projekta „Cross border wine routes 2“. 2022. [Priopćenje-22-22.pdf \(krizevci.hr\)](#) (pristupljeno 1. srpnja 2023.).
10. Uredba (EU) 2021/1059 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. „o posebnim odredbama za cilj „Europska teritorijalna suradnja (Interreg)“. 2021. <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/interreg-supporting-cooperation-across-borders-2021-2027.html> (pristupljeno 8. ožujka 2023.).

Popis ilustracija

SLIKE:

Slika 1: Tri dijela Europske teritorijalne suradnje	9
Slika 2: Glavne činjenice o projektu INTERREG V-A Italija – Hrvatska	13
Slika 3: Karta područja koja obuhvaća područja programa INTERREG V-A Mađarska – Hrvatska	14
Slika 4: Karta područja koja obuhvaća područja program INTERREG IPA CBC Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora.....	16
Slika 5: Logo izjave o financiranju iz sredstava Europske unije.....	21
Slika 6: Geografski položaj Koprivničko-križevačke županije	30
Slika 7: Ustrojstvo PORE Regionalne razvojne agencije Koprivničko-križevačke županije.....	32
Slika 8: Geografsko područje projekta Cyclo-Net	34
Slika 9: Logo projekta „Prekogranične vinske ceste 2“	36
Slika 10: Logo projekta ROBOTICO	38

GRAFIKONI:

Graf 1: Struktura ispitanika prema dobi	41
Graf 2: Struktura ispitanika prema spolu	42
Graf 3: Struktura ispitanika prema mjestu stanovanja	42
Graf 4: Struktura ispitanika prema radnom statusu	43
Graf 5: Struktura ispitanika prema stručnoj spremi	44
Graf 6: Struktura ispitanika koji su upoznati s provođenjem EU projekata na području Koprivničko-križevačke županije	45
Graf 7: Struktura utjecaja EU projekata na stvaranje novih radnih mjesta.....	46
Graf 8: Struktura utjecaja EU projekata na privlačenje nove radne snage	47
Graf 9: Struktura utjecaja EU projekata na očuvanje okoliša i ekološku osviještenost stanovnika	47
Graf 10: Struktura utjecaja EU projekata na razvoj turizma i novih turističkih proizvoda.....	48
Graf 11: Struktura utjecaja EU projekata na povećanje broja turista.....	49
Graf 12: Struktura utjecaja EU projekata na očuvanje kulturne baštine	49

Graf 13: Struktura utjecaja EU projekata na poboljšanje komunalne infrastrukture	50
Graf 14: Struktura utjecaja EU projekata na poboljšanje prometne infrastrukture	51
Graf 15: Struktura utjecaja EU projekata kvalitetnije obrazovanje.....	51
Graf 16: Struktura utjecaja EU projekata na povećanje broja sportskih aktivnosti	52
Graf 17: Struktura utjecaja EU projekata na jednake prilike za građane iz ruralnih i urbanih područja.....	53
Graf 18: Struktura utjecaja EU projekata na kvalitetu života stanovnika	54
Graf 19: Struktura informiranosti ispitanika o EU projektima provedenim na području Koprivničko-križevačke županije	55
Graf 20: Vidljivost prekograničnih projekata programa INTERREG Mađarska – Hrvatska	56
Graf 21: Mediji/promocijski alati putem kojih se promoviraju prekogranični EU projekti	57
Graf 22: Vidljivost prekograničnog projekta programa INTERREG Mađarska – Hrvatska „Cyclo Net – Širenje prekogranične cikloturističke mreže kroz izgradnju kapilarnih biciklističkih staza	58
Graf 23: Mediji putem kojih su ispitanici čuli za projekt „Cyclo Net“	59
Graf 24: Prikaz ispitanika koji su posjetili lokacije projekta - Grad Križevci i Zalakaros	60
Graf 25: Uključenost i sudjelovanje ispitanika u projektu „Cyclo Net“	60
Graf 26: Upoznatost s informacijom da je projekt „Cyclo Net“ financiran sredstvima Europske unije	61
Graf 27: Vidljivost prekograničnog projekta programa INTERREG Mađarska – Hrvatska „Prekogranične vinske ceste 2“	62
Graf 28: Mediji putem kojih su ispitanici čuli za projekt „Prekogranične vinske ceste 2“.....	62
Graf 29: Prikaz ispitanika koji su posjetili lokacije projekta - Grad Križevci i Vinska cesta Pecs-Mecsek	63
Graf 30: Uključenost i sudjelovanje ispitanika u projektu „Prekogranične vinske ceste 2“.....	64
Graf 31: Upoznatost s informacijom da je projekt „Prekogranične vinske ceste 2“ financiran sredstvima Europske unije	64
Graf 32: Vidljivost prekograničnog projekta programa INTERREG Mađarska – Hrvatska „ROBOTICO“	65
Graf 33: Mediji putem kojih su ispitanici čuli za projekt „ROBOTICO“	66
Graf 34: Prikaz ispitanika koji su posjetili lokacije projekta „ROBOTICO“ – Strukovna škola Đurđevac, Osnovna škola Csurgo, Osnovna škola Ferdinandovac.....	67

Graf 35: Uključenost i sudjelovanje ispitanika u projektu „ROBOTICO“	67
Graf 36: Upoznatost s informacijom da je projekt „ROBOTICO“ financiran sredstvima Europske unije.....	68
Graf 37: Stavovi ispitanika o vidljivost 3 prekogranična EU projekta u široj javnosti.....	69

TABLICE:

Tablica 1: Financijska sredstva EFRR-a za programe Interrega u VFO-u 2021.-2027.	10
Tablica 2: Europska teritorijalna suradnja u RH u višegodišnjem financijskom razdoblju 2021.-2027.	11
Tablica 3: Programi prekogranične suradnje 2021.-2027.	12
Tablica 4: Glavne značajke projekta prekogranične suradnje „Širenje prekogranične cikloturističke mreže kroz izgradnju kapilarnih biciklističkih staza u Križevcima i Zalakarosu – Cyclo-Net“	35
Tablica 5: Glavne značajke projekta prekogranične suradnje „Prekogranične vinske ceste 2 – Od vinskih cesta do zajedničkog mađarsko hrvatskog turističkog brenda – stvaranje prepoznatljivog imidža prekogranične vinske regije“	37
Tablica 6: Glavne značajke projekta prekogranične suradnje „Projekt ROBOTICO – ROBOTics in Interregional Cooperation“	38